

INHOUD

1	INLEIDING EN ACHTERGRONDEN	3
2	ONDERZOEKSVERANTWOORDING EN BESCHRIJVING DEELNEMERS	5
3	OVERWEGINGEN ROND DE AANSCHAF VAN HET SCR'92	9
4	BEOORDELING SCR'92	13
5	CAPITA SELECTA SCR'92	18
6	AANVULLENDE REACTIES	27
	6.1 Inleiding	27
	6.2 Toegankelijkheid	27
	6.3 Lacunes, samenhang en actualiteit	30
	6.4 Het SCR'92 en het beleid	32
	6.5 Praktische zaken	34
	6.6 Overige opmerkingen	35
7	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	36
	BIJLAGEN	
A	BETROUWBAARHEIDSINTERVALLEN	38
B	SCHRIFTELIJKE VRAGENLIJST KOPERS (INLEGVEL)	40
C	BESTANDSBESCHRIJVING (MET TELEFONISCHE VRAGEN)	43

+

+

1 INLEIDING EN ACHTERGRONDEN

In 1992 is de tiende uitgave van het Sociaal en Cultureel Rapport verschenen. Dit rapport komt eens in de twee jaar in september uit. Het geeft een gecondenseerd overzicht van de belangrijkste sociale en culturele ontwikkelingen en bevat systematische informatie over de verschillende beleidssectoren. Evenals de andere produkten van het Sociaal en Cultureel Planbureau is het SCR primair gericht op: de Regering en de Eerste en Tweede Kamer, de leiding van de departementen, het professionele en bestuurlijke kader in de kwartaire sector, en de wetenschap. Het is in alle opzichten het meest besproken produkt van het SCP. Voor het officiële verschijnen staat het op de agenda van gremia als — in chronologische volgorde — het Begeleidingscollege (BC) van het SCP, de Commissie voor Sociaal en Cultureel Beleid (CSCB) en de Raad voor Sociaal en Cultureel Beleid (RSCB). Door de Haagse politieke en ambtelijke top wordt het rapport via deze kanalen of daarbuiten uitgebreid becommentarieerd. In landelijke dagbladen en, na enige tijd, in verschillende vakbladen, wordt veel aandacht aan het SCR besteed. Ook individuele medewerkers van het Bureau worden regelmatig op de inhoud aangesproken.

Ondanks deze uitgebreide feedback, zonder welke het SCR niet zou kunnen bestaan, blijft een groep gebruikers buiten beeld: de lezer die het boek in de boekhandel koopt of via een abonnement ontvangt. Het verschijnen van de tiende editie van het SCR gaf aanleiding tot enige introspectie met als centrale vraag: zijn we nog wel op de goede weg? Het antwoord is gedeeltelijk af te leiden uit de reacties via het 'reguliere' circuit. Om ook te kunnen beschikken over het oordeel van de 'kopers' is besloten een lezersonderzoek te houden. In dit onderzoek is gevraagd naar gebruik van, oordeel over en wensen met betrekking tot het SCR. Om het onderzoek betaalbaar te houden is gekozen voor een telefonische enquête. Daarmee moest de vraagstelling ook relatief oppervlakkig blijven.

Halverwege het opzetten van het lezersonderzoek is besloten niet alleen 'kopers' te benaderen. Weliswaar is van degenen die het SCR uit hoofde van hun functie ontvangen — en die hier deels uit hoofde van hun functie commentaar op leveren — natuurlijk al veel bekend, maar de nadruk in het lezersonderzoek ligt op andere aspecten dan waar het rapport normaal op beoordeeld wordt. Zo wordt niet gevraagd wat men vindt van de stellingname in een bepaald hoofdstuk, maar wel of het SCR prettig leesbaar is, te duur is voor wat het biedt, en of het zich teveel in laat pakken door 'de overheid'. Daarom is besloten ook een deel van de belangrijkste doelgroep van het SCR te enquêteren.

In hoofdstuk 2 van dit rapport wordt uiteengezet wie geënquêteerd zijn. Daar zal blijken dat de onderzoeksresultaten niet representatief zijn, noch voor de Nederlandse bevolking, noch voor de lezers van het SCR, noch voor de benaderde personen. Het

oordeel dat in dit verslag over het SCR wordt gepresenteerd, is afkomstig van personen die zich op enigerlei wijze bij het SCR betrokken voelen, anders hadden ze het niet gekocht, of het inlegvel niet opgestuurd, of niet meegewerkt aan het lezersonderzoek. Mogelijk heeft deze betrokkenheid het oordeel positief beïnvloed. Hiertegen spreekt dat er wel degelijk aanzienlijke verschillen tussen groepen respondenten zijn (zie hoofdstuk 4) en dat men niet geschroomd heeft kritische opmerkingen over het SCR te maken (zie hoofdstuk 6).

Hoofdstuk 2 geeft tevens een algemene responsverantwoording en beschrijft de groep respondenten. In hoofdstuk 3 worden vragen rond de aanschaf van het rapport besproken. Men vindt hier onder andere gegevens over het gebruiksdoel van het rapport en het oordeel over de prijs en frequentie. Hoofdstuk 4 is gewijd aan twee vragenreeksen in het onderzoek: een reeks met oordelen over alle mogelijke aspecten van het SCR en een serie vragen over het belang van verschillende kenmerken van het SCR.

In hoofdstuk 5 komt het gebruik van de verschillende hoofdstukken van het rapport aan de orde. Tevens wordt hier geprobeerd het oordeel over het SCR te koppelen aan de verschillende hoofdstukken. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van aanvullend commentaar dat een deel van de geënquêteerden aan het eind van het telefoongesprek heeft geleverd. Hoofdstuk 7 ten slotte bevat samenvattingen en conclusies. Deze conclusies hebben betrekking op het onderzoek, en niet op de vraag hoe de resultaten van het onderzoek zullen worden verwerkt in nieuwe edities van het SCR. Vanzelfsprekend zullen de onderzoeksresultaten wel bij de voorbereiding worden betrokken.

In de reguliere publikaties van het SCP wordt een beleidsrelevant terrein besproken. Aan de orde komen bij uitstek onderwerpen die licht op dit terrein kunnen werpen. Het onderhavige rapport heeft een volstrekt ander karakter: het is een vrijwel integraal verslag van een onderzoek. Natuurlijk is geprobeerd de resultaten op een zo inzichtelijk mogelijke manier te presenteren, maar toch zijn sommige onderdelen alleen voor de volledigheid opgenomen. Voor niet iedereen zullen alle onderdelen even interessant zijn. Gehaste lezers kunnen zich beperken tot de indeling van de respondenten in hoofdstuk 2, tabel 4.1 met de oordelen over het SCR, tabel 4.2 waarin een deel van deze oordelen uit de wetenschappelijke en uit de beleidshoek wordt vergeleken, en tabel 4.3 waarin het belang van verschillende kenmerken van het SCR aan de orde komt.

In dit rapport wordt vrijwel geen aandacht besteed aan de significantie van resultaten. In de tekst wordt voornamelijk ingegaan op relatief grote of consistente verschillen. Een indicatie van de betrouwbaarheid van de gevonden resultaten — even afgezien van het gebrek aan representativiteit — vindt men in bijlage A, waar in een tabel betrouwbaarheidsintervallen zijn op te zoeken aan de hand van het aantal personen waarop een percentage gebaseerd is (de N) en het percentage zelf.

Het inlegvel dat in het SCR'92 was ingevouwen en dat door de kopers kon worden teruggestuurd, vormt bijlage B. Omdat van het telefonische interview geen papieren vragenlijst bestaat, is in bijlage C een volledige bestandsbeschrijving opgenomen. Hierin staat ook de precieze tekst van de telefonische vragen.

Het lezersonderzoek bevat kenmerken over herkenbare personen en is derhalve een persoonsregistratie. Het bestand is aangemeld bij de Registratiekamer en geregistreerd onder nummer O-0033640. Overigens is dit verslag van dien aard dat geen individuele personen herkend kunnen worden. Het is uiteraard mogelijk dat een lezer zichzelf herkent in de opsomming van commentaar in hoofdstuk 6, maar voor derden blijft de bron van dit commentaar onbekend.

2 ONDERZOEKSVERANTWOORDING EN BESCHRIJVING DEELNEMERS

Het lezersonderzoek is uitgevoerd door het NIPO. De onderzoekspopulatie bestond uit twee groepen:

- NAW-lezers: personen in het SCP-NAW-bestand die gratis een SCR krijgen toegezonden;
- SCR-kopers: personen die het inlegvel uit het SCR'92 hebben teruggestuurd.

Voor het onderzoek zijn deze twee groepen respondenten in januari 1993 telefonisch benaderd. Het NAW-bestand bestaat uit bewindspersonen, kamerleden, BC-leden, CSCB-leden, pers, bibliotheken, hoge ambtenaren, wetenschappelijke contacten, leden adviesraden en relaties. Ten behoeve van het onderzoek is hieruit een selectie gemaakt en zijn enkele subgroepen uitgesloten: de pers, bibliotheken, bewindsliden en kamerleden met duidelijke niet-SCP specialisaties. Als men aangaf dat men het SCR gelijk na ontvangst had doorgegeven aan iemand anders is gevraagd naar de functie van de ander en is het gesprek beëindigd.¹

De tweede groep bestond uit kopers van het SCR. In het SCR'92 was een inlegvel met enkele vragen opgenomen. Als men dit terugstuurde kreeg men gratis een publikatie van het SCP toegezonden (het cahier Sociale en Culturele Kennis).² De personen uit deze

¹ Bij gebrek aan een betere naam wordt de directe doelgroep van het SCR, degenen die het rapport uit hoofde van hun functie gratis krijgen toegestuurd, hier verder aangeduid met NAW-lezers, of kortweg NAW. Deze naam komt voort uit het feit dat zij zijn geselecteerd uit het Naam-Adres-Woonplaats-bestand van het SCP. De kopers worden gewoon kopers genoemd.

² Lang na de sluitingsdatum druppelden er nog inlegvellen binnen. De gegevens van deze schriftelijke lijsten zijn niet in het onderzoek betrokken, wel kregen de afzenders 'Sociale en Culturele Kennis' toegezonden.

groep zijn in januari 1993 ook telefonisch benaderd, met uitzondering van degenen die een adres in het buitenland hadden ingevuld.

Het zal duidelijk zijn dat hier geen sprake is van een representatieve steekproef van SCR-gebruikers. Daarnaast is er ook nog sprake van non-respons. Een overzicht van respons en non-respons onder de telefonisch benaderde personen wordt gepresenteerd in tabel 2.1. Duidelijk is dat de respons onder kopers groter is dan onder NAW-lezers. Dit is niet zo verwonderlijk, omdat de kopers wisten dat ze in een telefonisch onderzoek benaderd zouden worden. Met het terugsturen van het inlegvel en het invullen van hun telefoonnummer hebben ze daar ook impliciet toestemming voor gegeven. Des te verwonderlijker is het dat toch nog vijftien procent van hen weigert mee te doen aan het onderzoek. Hier moet duidelijk sprake zijn van calculerende kopers.

In totaal kent het onderzoek 639 respondenten (460 kopers en 179 NAW-lezers). Hiervan hebben er 9 het rapport ogenblikkelijk doorgegeven, zodat er netto 630 respondenten overblijven, van wie er 68 het rapport nog niet hebben ingekeken. Aan de laatste zijn geen vragen gesteld over individuele hoofdstukken en ook de 31 oordelen over het SCR'92 (zie hoofdstuk 4) zijn niet aan hen voorgelegd.³

Tabel 2.1 Respons lezersonderzoek

	absoluut		percentage	
	naw	koper	naw	koper
geslaagd	179	460	53	78
niet geslaagd, wel bruikbaar	21	0	6	0
onbereikbaar	37	14	11	2
waarvan				
geen gehoor	24	5	7	1
antwoordapparaat	4	1	1	0
in gesprek	4	5	1	1
informatietoon	5	3	1	1
weigering	91	87	27	15
waarvan				
te druk	29	15	9	3
principiële	27	2	8	0
ziek, afwezig	30	69	9	12
wel mondeling, schriftelijk	2	1	1	0
geen toestemming	3	0	1	0
overig	10	25	3	4
waarvan				
geen bedrijf op dit adres	0	3	0	1
fout telefoonnummer	8	17	2	3
buiten doelgroep	0	4	0	1

³ De resultaten in dit rapport berusten op de gegevens van deze 630 resp. 562 personen. Als gevolg van partiële non-respons is het aantal respondenten in enkele gevallen iets kleiner.

+

+

reeds ondervraagd	2	1	1	0
<u>totaal</u>	<u>338</u>	<u>586</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Van groot belang in het onderzoek is tot welke groep de respondenten gerekend kunnen worden. Op grond van functie en instelling zijn de respondenten in acht groepen ingedeeld. In sommige gevallen behoorde een respondent tot twee groepen (bijv. studierend gemeenteraadslid). In dat geval is de voor het SCP meest relevante categorie gekozen. Bij de categorisering is gestreefd naar twee onverenigbare idealen: homogene en niet te kleine groepen. Het eindresultaat is een compromis. Daarbij is één kleine groep overgebleven: studenten. Het zal blijken dat hun oordeel duidelijk van dat van de anderen verschilt. Dit kan zijn veroorzaakt door het feit dat een groot deel van de studenten het SCR'92 als studiestof heeft moeten bestuderen. Het rapport is echter niet als studieboek opgezet (zie ook de inleiding).

De samenstelling van de groepen is hieronder vermeld. Daarbij wordt steeds aangegeven welke categorieën het enige of belangrijkste deel van een groep uitmaken.

1. *Kamerlid*

Lid Eerste of Tweede Kamer.

2. *Den Haag*

Medewerker departement, lid Commissie voor Sociaal en Cultureel Beleid, lid Begeleidingscollege SCP, medewerker Centraal Bureau voor de Statistiek, Rijks Planologische Dienst, Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

3. *Lokaal bestuur*

Gemeentepoliticus, ambtenaar gemeente (incl. GSD e.d.), ambtenaar provincie.

4. *Bedrijf*

Medewerker groot bedrijf, directeur eenmansbedrijf, medewerker marktonderzoeksbureau.

5. *Docent*

Hoogleraar, universitair hoofddocent, universitair docent, medewerker universiteit, AIO, OIO, leraar hogeschool, medewerker hogeschool.

6. *Student*

Universitaire studenten (voor 90% sociologie-studenten van de KUB).

7. *Instelling*

Regionale instelling of stichting op het terrein van welzijn, zorg, arbeid, wonen en gezondheid.

8. *Overig*

Lid adviesraad (ARO, RVE, SVR, etc.), privépersonen, kerk, belangenbehartigers en landelijke organisaties. In deze groep zitten ook een beperkt aantal medewerkers van de pers en een aantal bibliotheken die het SCR'92 gekocht hebben.

De aantallen personen in de verschillende klassen worden weergegeven in tabel 2.2. Daar wordt ook aangegeven hoeveel personen per klasse tot de NAW-lezers behoren en hoeveel tot de kopers, en hoeveel personen het SCR'92 in januari 1993 al op enigerlei wijze bekeken hadden. Aan de laatsten is een groot aantal oordelen over het SCR voorgelegd (zie hoofdstuk 4). In tabel 2.2 valt vooral op hoeveel van de benaderde kamerleden het SCR'92 nog niet hebben bekeken.

In het vervolg van dit verslag wordt voornamelijk met de acht groepen respondenten gewerkt. Het onderscheid tussen NAW-lezers en kopers komt alleen nog naar voren bij de bespreking van open antwoorden in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 6.

Aan de twee groepen respondenten zijn zoveel mogelijk dezelfde vragen gesteld. De vraag over het doel van de aanschaf van het SCR'92 (zie hoofdstuk 4) is op het inlegvel aan de kopers gesteld. Aan de NAW-lezers is in het telefonisch onderzoek een vergelijkbare vraag gesteld. Aan de kopers is op het inlegvel ook gevraagd in welke hoofdstukken men geïnteresseerd was. In het telefonisch gedeelte is opnieuw naar gebruik van en interesse in hoofdstukken gevraagd. Van de NAW-lezers is de initiële interesse niet bekend. Zo nodig worden verschillen in vraagstelling in de tekst toegelicht.

De duur van het telefonisch interview is geregistreerd. Meer dan 70% van de gesprekken was binnen 10 minuten afgerond, bijna 95% binnen het kwartier. Als men het SCR'92 nog niet had ingekeken, en dus een groot deel van de vragen niet hoefde te beantwoorden, was de gemiddelde duur van het gesprek 3½ minuut. Als wel alle vragen gesteld werden was de duur gemiddeld 10 minuten.

Tabel 2.2 Indeling respondenten^a

	totaal aantal respondenten			totaal aantal gebruikers			percentage gebruikers		
	totaal	NAW	koper	totaal	NAW	koper	totaal	NAW	koper
kamerlid	97	97	0	73	73		75	75	
Den Haag	59	42	17	55	38	17	93	90	100
lokaal bestuur	81	0	81	77		77	95		95
bedrijf	75	1	74	65	1	64	87	100	86
docent	108	10	98	99	9	90	92	90	92
student	25	0	25	25		25	100		100
instelling	59	0	59	55		55	93		93
overig	126	20	106	113	18	95	90	90	90
totaal	630	170	460	562	139	423	89	82	92

^a De eerste drie kolommen van deze tabel representeren het aantal personen dat heeft meegedaan aan het telefonisch onderzoek, uitgesplitst naar totaal, NAW-lezers en kopers. De volgende drie kolommen geven op dezelfde wijze het aantal respondenten weer dat het SCR'92 op enigerlei wijze heeft bekeken. De laatste drie kolommen bevatten dezelfde informatie als percentages van het totaal.

+

+

3 OVERWEGINGEN ROND DE AANSCHAF VAN HET SCR'92

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom iemand het Sociaal en Cultureel Rapport 1992 in handen krijgt. Het kan ongevraagd zijn toegestuurd, binnen een abonnement vallen, in de bibliotheek staan, verplichte studiestof vormen of uit interesse in de boekhandel zijn aangeschaft. Daarnaast kunnen er verschillende redenen zijn waarom men het SCR in huis wil hebben. Dat kan zijn omdat men specifiek in ontwikkelingen op een bepaald beleidsterrein is geïnteresseerd, behoefte heeft aan een algemeen naslagwerk, of wil weten waar de belangrijkste problemen in de Nederlandse samenleving liggen. De interesse in bepaalde beleidsterreinen of hoofdstukken komt in hoofdstuk 5 aan de orde. In hoofdstuk 4 wordt vergeleken wat verschillende groepen belangrijk vinden in het SCR. In dit hoofdstuk komen meer laag bij de grondse zaken aan de orde zoals de manier waarop men van het bestaan van het SCR'92 op de hoogte is gekomen, het gebruiksdoel en het oordeel over prijs, frequentie en losbladigheid.

Op het inlegvel dat door de kopers is ingevuld, werd gevraagd of men al eerder edities van het SCR had aangeschaft. Voor een vijfde van de respondenten was het een nieuwe aanschaf, bij iets meer dan 70 procent had men het zelf of via het bedrijf al eerder aangeschaft, en bijna 10 procent wist het niet. Telefonisch is aan de kopers gevraagd hoe men van het bestaan van het SCR'92 op de hoogte is gekomen. Aan de NAW-lezers is deze vraag natuurlijk niet gesteld; zij krijgen het rapport gratis toegestuurd. De antwoorden op deze vraag staan in tabel 3.1. Uit de tabel blijkt de belangrijke rol van de pers. Daarnaast ontvangen veel lezers het SCR omdat ze erop geabonneerd zijn.

Tabel 3.1 Hoe bent u op de hoogte gekomen van het verschijnen van het SCR'92?^a

	in %
krant, tijdschrift, vakliteratuur	44
toegestuurd (via abonnement)	20
werk, collega's	11
ervaring, eerdere rapporten ^b	8
universiteit, studie ^b	6
nieuwsbrief, bulletin, periodiek SCP ^b	4
gezien in boekwinkel	2
op geattendeerd door bibliotheek	2
vrienden, kennissen	0
radio/TV	0

^a Meer dan één antwoord mogelijk.

^b Categorie toegevoegd aan de hand van open antwoorden na keuze 'anders'.

Vervolgens is de kopers gevraagd aan te geven waarom men het SCR'92 heeft aangeschaft: voor wetenschappelijk onderzoek, beleidsvoering, commercieel gebruik, educatieve doeleinden of een ander, nader te specificeren doel. Telefonisch is aan de NAW-lezers dezelfde vraag gesteld, nu zonder de antwoordcategorie 'commercieel gebruik'. Een overzicht van de antwoorden staat in tabel 3.2. De resultaten wijzen op

een verschillend gebruik per doelgroep. Kamerleden, de Haagse ambtenaren, de lokale bestuurders en ambtenaren, en de (regionale) instellingen gebruiken het rapport vooral voor beleidsvoering. Studenten kunnen niet goed kiezen tussen wetenschap en educatie; deze doeleinden zijn ook bij de 'docenten' populair. Het valt op dat bij 'bedrijf' het SCR'92 voor veel uiteenlopende doeleinden wordt aangeschaft. In deze categorie komen dan ook verschillende typen gebruikers voor, uiteenlopend van marktonderzoekers tot personeelsmanagers.

Tabel 3.2 Doel aanschaf of gebruik SCR'92 naar groep^a

	educatieve doeleinden	wetenschappelijk onderzoek	beleidsvoering	commercieel gebruik	ander doel	N totaal
kamerlid	0	2	85	0	13	97
Den Haag	0	25	69	0	5	59
lokaal bestuur	2	9	79	0	10	81
bedrijf	16	21	31	23	9	75
docent	29	65	3	0	4	108
student	76	20	0	0	4	25
instelling	7	8	76	2	7	59
overig	16	20	52	2	11	126
totaal	14	23	51	3	9	630

^a De laatste kolom geeft het aantal personen in iedere groep weer. De overige kolommen bevatten steeds het percentage per groep dat voor een bepaald doel heeft gekozen.

De antwoorden op de categorie 'anders' voegen de nuance toe. Van de NAW-lezers zeggen er vijf dat ze het voor het politieke bedrijf gebruiken, drie noemen de functie van naslagwerk, negen geven een ander gebruiksdoel en twee gebruiken het helaas niet. Naast de voorgecodeerde redenen schaffen kopers het SCR aan uit interesse of om bij te blijven, voor beleidsadviesing of politiek, voor studie of onderwijs (?) en om diverse andere redenen waarvan de concreetste is: CBS statistisch zakboek heeft geen toelichting.

Aan het eind van het telefoongesprek is een laatste serie praktische vragen gesteld. Op de vraag of men de volgende editie van het SCR in 1994 weer zou willen gebruiken of kopen ('dit is geen bestelling hoor!'), antwoordde 92 procent van alle respondenten 'ja'. De studenten wijken hier opvallend van af: een derde zegt 'ja', een derde zegt 'nee' en een derde weet het niet. Vervolgens is gevraagd of het SCR eens per jaar zou moeten verschijnen, of — zoals nu — eens per twee jaar, of is eens per vier jaar genoeg. Daarna is de winkelprijs van het SCR'92 genoemd (f 75,—) en gevraagd of men — gezien wat men ervoor kreeg — dit te duur vond, een redelijke prijs of een koopje. Ten slotte is gevraagd zich voor te stellen dat het SCR zou verschijnen in een losbladige uitgave, dat ieder hoofdstuk f 15,— zou kosten en vijf of meer hoofdstukken f 75,— in totaal. Vervolgens werd gevraagd of men dan het hele SCR zou kopen of slechts enkele hoofdstukken. De antwoorden op deze drie vragen staan samengevat in tabel 3.3. De opinies over prijs en frequentie zijn ter verduidelijking grafisch weergegeven in figuur

3.1 en 3.2.

Gemiddeld is een losbladig SCR even populair als een eendelig. Instellingen (veelal op een deelterrein werkzaam) hebben een voorkeur voor losse delen, bedrijven zouden toch het hele SCR aanschaffen. Kamerleden weten het vaak niet. Het oordeel over prijs en frequentie hangt samen, hetgeen duidelijk blijkt uit figuur 3.1 en 3.2. Deze figuren zijn liggende staafdiagrammen, waarbij de staafjes niet netjes tegen de linker kantlijn liggen, maar waar de middencategorie ('eens per twee jaar', 'redelijk') symmetrisch rond een middellijn ligt. De groepen zijn hier geordend volgens hun antwoorden.

Studenten vinden het rapport relatief vaak te duur en vinden een frequentie van eens per twee jaar ruim genoeg. Kamerleden zijn het nog het meest met hen eens, gevolgd door docenten. Heel anders denken bedrijven erover en de bestuurders en ambtenaren van gemeenten en provincies (lokaal bestuur). Zij vinden het SCR relatief vaak een koopje en zien wel brood in een jaarlijkse editie.

Tabel 3.3 Prijs, frequentie en losbladigheid SCR^a

	oordeel over prijs (%)				oordeel over frequentie (%)				oordeel over losbladigheid (%)			N totaal
	te duur	redelijk	koopje	weet niet	1 jaar	2 jaar	4 jaar	weet niet	hele SCR	dele n	weet niet	
kamerlid	23	69	2	6	10	73	12	4	44	42	13	97
Den Haag lokaal bestuur	15	71	10	3	10	80	10	0	56	42	2	59
bedrijf	12	77	11	0	25	68	7	0	53	42	5	81
docent	3	85	11	1	31	59	7	4	57	37	5	75
student	19	72	7	1	10	75	11	4	48	44	7	108
instelling	32	64	0	4	8	64	24	4	48	48	4	25
overig	20	69	10	0	14	75	8	3	42	58	0	59
totaal	13	83	4	1	19	67	10	5	42	53	5	126
totaal	16	75	7	2	17	70	10	3	48	46	6	630

^a De laatste kolom geeft het aantal personen in iedere groep weer. De eerste vier kolommen representeren (in percentages) het oordeel over de prijs en tellen op tot 100. Hetzelfde geldt voor de volgende vier kolommen met het oordeel over de frequentie en de drie kolommen daarna met het oordeel over de losbladigheid.

De drie vragen uit tabel 3.3 hebben opvallend vaak aanleiding gegeven tot aanvullende opmerkingen bij de open vraag die de respondenten aan het eind van het telefoongesprek werd gesteld ('Heeft u nog op- of aanmerkingen naar aanleiding van het SCR?', zie paragraaf 6.5). Soms werden de vragen gecombineerd ('Frequenter uitgave (1 keer per jaar), wat minder dik waardoor het wat goedkoper wordt'). De gesuggereerde losbladigheid leidde in enkele gevallen tot uitgesproken, maar ook zeer uiteenlopende reacties ('Het SCR zou in katernen moeten verschijnen; mensen zijn maar zelden geïnteresseerd in het totaal).

Het is nu onmogelijk om het SCR b.v. in de trein mee te nemen.', `Meneer zou het heel onverstandig vinden als het SCR in een losbladige editie zou verschijnen omdat het nuttige van het SCR met name ligt op het gebied van het kunnen constateren van samenhang tussen de verschillende sectoren. Een losbladige uitgave zou ervoor zorgen dat dat overzicht uit het oog verloren wordt.', `Zou absoluut geen losbladig systeem willen hebben, een boek is veel handiger.', `Gaaf bij veel gebruik uit elkaar vallen; gebonden uitgave of losbladige map zou handig zijn voor bibliotheek.').

Op het inlegvel dat door de kopers is ingevuld, werd gevraagd of men het SCR'92 voor zakelijk of privé-gebruik had aangeschaft, of dat men het eventueel geleend had uit een bibliotheek. Uit de antwoorden blijkt dat het onderscheid tussen privé-gebruik en zakelijk gebruik moeilijk te maken is. Zo antwoordde een deel van de studenten `zakelijk' en een deel `privé'. Deze vraag komt verder niet meer aan de orde, net als — bij zakelijk gebruik — de vraag naar het aantal gebruikers per instelling. Ook hier pikten de studenten failliet door de vraagstelling heen: een deel gaf een zeer groot aantal andere gebruikers op. Waarschijnlijk ging dat om hun jaargenoten die ook het SCR'92 voor hun studie moesten aanschaffen. Deze vragen komen in deze verslaglegging niet meer voor.

4 BEOORDELING SCR'92

Telefonisch is aan de respondenten in willekeurige volgorde een lange reeks uitspraken voorgelegd, waarmee men het wel of niet eens kon zijn. Omdat het om een telefonisch onderzoek ging, zijn de nuances hier geschuwd: de respondent werd blootgesteld aan een spervuur van uitspraken waarop slechts met `ja' of `nee' kon worden geantwoord. Aan niet alle respondenten zijn deze vragen voorgelegd; uitgesloten zijn degenen die het SCR'92 nog niet bekeken hadden. De resultaten staan in tabel 4.1.

De categorie `weet niet' komt veel voor bij de uitspraak over de invloed op het beleid en bij de uitspraak dat het SCR'92 wisselend van kwaliteit is (om daar iets over te zeggen moet men het natuurlijk helemaal gelezen hebben). Ook de uitspraak over het wetenschappelijk gehalte gaf aanleiding tot onzekerheid. Later in dit hoofdstuk wordt hierop teruggekomen.

De uitspraken zijn achteraf in twee groepen verdeeld: eerst positieve (15) en dan negatieve (16). Deze indeling is voor discussie vatbaar. Niet iedereen zal het bijvoorbeeld een voordeel vinden als het SCR gericht is op beleidsmakers (Aanvullend commentaar: `Dit rapport moet volgens meneer veel meer op de universiteit of hbo gebruikt worden, daarom te duur en te veel op beleid gericht').

+

+

+

+

Tabel 4.1 Instemming naar groep met uitspraken over het SCR'92^a

	kamer- lid	Den Haag	lokaal bestuur	bedrijf	docen t	stude nt	instel- ling	overig	totaal	weet niet
nuttig	100	100	100	100	99	96	100	100	100	0
interessant	96	100	100	100	97	96	98	100	99	1
bevat objectieve informatie	94	93	97	92	88	96	96	94	93	4
overzichtelijk	94	89	92	91	95	88	93	95	93	0
helder geschreven	92	93	93	88	96	75	91	92	91	2
speelt in op actuele onderwerpen	97	95	83	92	83	100	94	95	91	2
hoort in iedere bibliotheek	85	87	96	92	90	100	84	90	90	2
evenwichtig samengesteld	91	82	95	88	82	100	89	93	89	9
leest prettig	91	72	82	81	86	48	93	83	82	1
mooi vormgegeven	83	67	82	62	79	63	77	83	77	5
gericht op beleidsmakers	85	72	85	63	49	38	81	79	71	4
noodt tot verder lezen	69	56	77	75	67	38	85	79	71	2
altijd onder handbereik	65	60	71	57	70	67	65	75	67	0
gaat diep in op onderwerpen	71	72	73	61	54	71	67	69	67	5
hoog weten- schappelijk gehalte	54	58	65	61	57	87	60	66	62	12
nodeloos ingewikkeld onsamenhangend	4	7	1	3	0	12	2	1	3	1
geheel	4	5	0	5	7	4	4	2	4	2
oppervlakkig	4	12	3	5	9	0	2	3	5	1
loopt kritiekloos aan de leiband van de overheid	1	6	0	5	10	15	2	8	5	8
veel verouderde informatie	7	9	4	13	6	9	6	8	8	7
te algemeen	6	16	5	11	11	0	12	6	9	3
weinig concreet	7	15	17	5	11	9	9	5	10	4
een cijferbrij	10	11	9	14	13	17	11	5	10	1
maakt geen onderscheid tussen feiten en opinies	14	21	14	17	9	4	22	17	15	9
te ambtelijk geschreven	21	20	12	23	8	32	5	13	15	2
te duur voor wat het biedt	30	17	11	3	18	50	9	8	15	5
biedt geen nieuwe inzichten	19	25	14	15	23	4	10	17	17	5
geen invloed op beleid	13	19	16	26	31	26	7	19	19	22
te dik	27	45	18	15	22	21	15	16	22	1
wisselend van kwaliteit	50	49	18	37	45	19	26	30	35	23
bevat geen duidelijke oplossingen	69	90	70	72	87	39	86	74	76	7
N totaal	72	55	77	65	99	25	55	113	561	

^a In de laatste rij van de tabel staan de aantallen personen aan wie de uitspraken zijn voorgelegd. De percentages in de rest van de tabel geven aan in hoeverre men instemde met een uitspraak na uitsluiting van de personen die 'weet niet' geantwoord hadden. De laatste kolom vormt hierop een uitzondering. Deze bevat het percentage respondenten dat geen antwoord wist te geven, uitgaande van alle respondenten aan wie de uitspraak was voorgelegd.

Voorts is het SCR niet bedoeld om duidelijke oplossingen uit te werken, maar om materiaal aan te dragen waarop beleid gebaseerd kan worden. Desalniettemin wordt de uitspraak dat het SCR'92 geen duidelijke oplossingen bevat, hier gerekend tot de negatieve kwalificaties. Ook andere uitspraken kunnen verschillend worden geïnterpreteerd. 'Hooft in iedere bibliotheek' betekent waarschijnlijk heel iets anders voor de studenten die het SCR'92 voor hun studie moeten kopen dan voor kamerleden. Eén persoon licht achteraf toe waarom het SCR'92 als een onsamenhangend geheel is gekwalificeerd ('Onsamenhangend geheel is positief bedoeld; je kunt hoofdstukken doornemen, zonder afhankelijk te zijn van andere hoofdstukken.').

In tabel 4.1 staan de 'positieve' uitspraken naar afnemende mate van instemming en de 'negatieve' uitspraken naar toenemende mate van instemming. Meer dan negentig procent van de respondenten vindt dat het SCR'92 nuttig, interessant, overzichtelijk en helder geschreven is, objectieve informatie bevat en ingaat op actuele onderwerpen. Bij deze uitspraken valt de afwijkende rol op die studenten spelen. Dit is een zeer kleine groep (25), met een afwijkend gebruiksdoel en — naar nu blijkt — ook een afwijkend oordeel over het SCR'92. Hun afwijkende positie pleit ervoor hun resultaten apart te beschouwen; de kleine groepsomvang maakt het noodzakelijk deze resultaten zeer omzichtig te interpreteren en er niet te veel algemene conclusies aan te hechten.

In een multivariate analyse, die hier overigens niet wordt gepubliceerd, wordt weinig verband tussen verschillende uitspraken gevonden, met één uitzondering. Studenten springen eruit omdat ze relatief negatief reageren op een reeks uitspraken over de leesbaarheid van het SCR'92: helder geschreven (nee), leest prettig (nee), nodeloos ingewikkeld (ja), een cijferbrij (ja). De helft vindt het SCR te duur voor wat het biedt (zie ook hoofdstuk 3), en vergeleken met de anderen vindt men relatief vaak dat het SCR kritiekloos aan de leiband van de overheid loopt. Gelukkig zijn er ook positieve afwijkingen. Slechts één student vindt dat het SCR'92 geen nieuwe inzichten biedt, slechts 39% dat het geen duidelijke oplossingen biedt (76% gemiddeld) en maar liefst 87 procent vindt het wetenschappelijk gehalte hoog (tegen gemiddeld 62 procent).

In afnemende mate van instemming bevat tabel 4.1 vervolgens de uitspraken dat het SCR'92 in iedere bibliotheek hoort (90%), evenwichtig is samengesteld (89%, veel 'weet niet'), prettig leest (82%), mooi vormgegeven is (77%, zie ook de opmerkingen over vormgeving in paragraaf 6.2), gericht is op beleidsmakers (71%, minder volgens docenten en studenten), altijd onder handbereik is (67%), diep ingaat op onderwerpen (67%) en van een hoog wetenschappelijk gehalte is (62%, veel 'weet niet', nog de minste instemming bij kamerleden). Daarna komt dan een serie uitspraken met een

negatieve connotatie waarmee maar tien procent of minder het eens is: nodeloos ingewikkeld, onsamenvattend geheel, oppervlakkig, loopt kritiekloos aan de leiband van de overheid, bevat veel verouderde informatie, te algemeen, een cijferbrij. In oplopende volgorde van instemming volgen dan geen onderscheid tussen feiten en opinies (15%), te ambtelijk geschreven (15%, niet voor de instellingen), te duur voor wat het biedt (15%, met opvallend veel instemming van de kamerleden, die het zelf gratis krijgen), biedt geen nieuwe inzichten (17%), heeft geen invloed op het beleid (19%, veel 'weet niet'), te dik (22%, veel instemming uit 'Den Haag'), wisselend van kwaliteit (35%, veel 'weet niet') en bevat geen duidelijke oplossingen (76%).

Tabel 4.2 Instemming bij wetenschap en beleid met selectie uitspraken over het SCR'92^a

		ja	nee	weet niet
geen invloed op beleid	beleid	14	73	13
	wetenschap	16	51	33
gericht op beleidsmakers	beleid	83	14	3
	wetenschap	50	44	5
loopt kritiekloos aan de leiband van de overheid	beleid	3	91	6
	wetenschap	8	81	10
hoog wetenschappelijk gehalte	beleid	49	36	15
	wetenschap	62	31	7
te dik	beleid	25	75	0
	wetenschap	19	79	1
gaat diep in op de onderwerpen	beleid	65	30	5
	wetenschap	57	38	5
noodt tot verder lezen	beleid	73	26	1
	wetenschap	65	32	3
leest prettig	beleid	84	15	1
	wetenschap	77	22	1
te ambtelijk geschreven	beleid	13	85	2
	wetenschap	18	81	1
evenwichtig samengesteld	beleid	84	8	8
	wetenschap	79	11	9
geen onderscheid tussen feiten en opinies	beleid	16	76	8
	wetenschap	12	81	8
hoort in iedere bibliotheek	beleid	87	11	2
	wetenschap	92	7	1

^a Het aantal personen in de categorie 'beleid' bedraagt 286, in de categorie 'wetenschap' 212. De cijfers in de

Tabel 4.1 is zeer volledig, maar komt in aanmerking voor de kwalificatie 'een cijferbrij'. Een inzichtelijker overzicht van de oordelen van de respondenten geeft tabel 4.2, waar slechts twee groepen respondenten worden onderscheiden, namelijk 'de wetenschap' en 'het beleid'. In de eerste groep zitten de personen die in tabel 3.2 wetenschappelijk onderzoek of educatieve doeleinden hebben gescoord (212), in de tweede allen die daar voor beleidsvoering kozen (286).⁴ De rest is gewoon weggelaten. In de tabel worden niet alle uitspraken gepresenteerd maar alleen die waar beide groepen duidelijk op verschillen. Ten slotte hebben de percentages in tabel 4.1 betrekking op alle personen in een groep, dus ook op de 'niet-weters'. Dit betekent dat nu ook duidelijk wordt wanneer de twee groepen verschillen in het kunnen vormen van een oordeel.

De eerste vier uitspraken in tabel 4.2 geven een interessant onderscheid tussen 'beleid' en 'wetenschap' weer. Ongeveer evenveel beleidsmensen als wetenschappers zeggen dat het SCR geen invloed heeft op het beleid (14% resp. 16%). Het verschil is echter heel groot bij de 'nee'-antwoorden: driekwart van het beleid en de helft van de wetenschap is het niet eens met deze uitspraak. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat een derde van de wetenschappers niet weet of het rapport invloed heeft op het beleid en slechts 13 procent van de beleidsmensen. Minder twijfel is er bij de volgende uitspraak, maar ook daar zijn de verschillen groot: de grote meerderheid van het beleid vindt dat het SCR is gericht op beleidsmakers (83%), tegenover precies helft van de wetenschappers. Iets kleiner is het verschil bij de stelling dat het SCR kritiekloos aan de leiband van de overheid loopt: 91% van het beleid en 81% van de wetenschap is het hier niet mee eens. Het beleid durft hier iets vaker een uitspraak over te doen dan de wetenschap. Precies andersom ligt dat bij de uitspraak dat het wetenschappelijk gehalte hoog is: bijna de helft van de beleidsmensen is het hier mee eens (15% 'weet niet'), tegenover 62% van de wetenschappers zelf (7% weet niet). Globaal gezegd komt dit erop neer dat men positiever oordeelt over dat aspect van het rapport waarbij men het meest betrokken is.

De volgende uitspraken in tabel 4.2 gaan over de omvang en de diepgang van het SCR'92. Het 'beleid' vindt het rapport iets vaker te dik dan 'de wetenschap', maar ook iets vaker dat het diep op onderwerpen ingaat. De verschillen bij de uitspraken 'noodt tot verder lezen', 'leest prettig', 'te ambtelijk geschreven' en 'evenwichtig samengesteld' geven aan dat het beleid iets positiever over de leesbaarheid gestemd is dan de wetenschap. Voor een deel komt dit door de eerder uitgebreid besproken kritische houding van de studenten. Ten slotte vindt 'het beleid' iets vaker dan 'de wetenschap' dat het rapport geen onderscheid maakt tussen feiten en opinies (16% resp. 12%) en iets minder vaak dat het in iedere bibliotheek thuishoort (87% resp. 92%).

⁴ Eenzelfde tabel is ook geconstrueerd na uitsluiting van de studenten. Dit leidde niet tot wezenlijk andere resultaten.

In het telefonisch onderzoek is de respondenten gevraagd het relatieve belang aan te geven van vier kenmerken van het SCR. Hun oordeel staat samengevat in tabel 4.3. Duidelijk is dat in het algemeen het meeste belang wordt gehecht aan de ontwikkelingen in de tijd die in het rapport worden weergegeven. De beleidsaanbevelingen vindt men het minst belangrijk, terwijl enerzijds 'de samenhang tussen verschillende sectoren' en anderzijds 'het overzicht over de gehele sociale en culturele sector' elkaar in belang niet veel ontlopen. Tussen de groepen bestaan opvallende verschillen. De kamerleden, maar ook de medewerkers van regionale instellingen, hechten relatief veel belang aan de beleidsaanbevelingen. De Haagse ambtenaren daarentegen geven niet zoveel om de beleidsaanbevelingen in het SCR, maar stellen grote prijs op het aangeven van de samenhang tussen de verschillende sectoren. Voor de docenten hadden de beleidsaanbevelingen niet gehoeven; zij vinden de ontwikkelingen in de tijd zeer belangrijk.

Uit de verschillende oordelen over het SCR'92 in dit hoofdstuk kan men opmaken dat in de verschillende groepen niet hetzelfde over het SCR'92 wordt gedacht, en dat het voor verschillende groepen ook verschillende doelen dient.

Tabel 4.3 Belang van verschillende aspecten van het SCR naar groep^a

	beleids- aanbevelingen	samenhang tussen verschillende sectoren	volledig overzicht van gehele sociale en culturele sector	ontwikkelingen in de tijd	N totaal
kamerlid	22	26	23	30	96
Den Haag	13	30	24	34	57
lokaal bestuur	18	24	24	33	80
bedrijf	12	22	28	37	75
docent	7	22	28	42	104
student	10	21	36	33	25
instelling	22	22	27	29	58
overig	14	24	27	34	124
totaal	15	24	26	35	619

^a Aan de respondenten is telefonisch gevraagd de vier aspecten te rangschikken in volgorde van belangrijkheid. Achteraf is aan het eerst gekozen aspect 50 punten toegekend, aan het tweede 33.3, aan het derde 16.7 en aan het vierde 0 punten. Iedere respondent had zo 100 punten te verdelen. Als men maar over één of twee aspecten een oordeel had uitgesproken, is hiervoor gecorrigeerd. In de tabel staan de gemiddelde scores. De laatste kolom bevat het aantal personen waarover gemiddeld is.

5 CAPITA SELECTA SCR'92

Tot nu toe is uitsluitend aandacht besteed aan het SCR'92 als geheel, en niet aan de afzonderlijke hoofdstukken. De informatie uit het lezersonderzoek die op afzonderlijke hoofdstukken betrekking heeft, komt in dit hoofdstuk aan de orde. In de tekst worden de

hoofdstukken veelal slechts aangeduid met hun nummer. Onder de tabellen staat steeds de hoofdstukindeling weergegeven met de nummers en de namen van de hoofdstukken. Ook in hoofdstuk 6, met een overzicht van het aanvullende commentaar van de respondenten, komen zo nu en dan individuele hoofdstukken aan de orde. Deze informatie wordt hier niet gebruikt.

De resultaten over de afzonderlijke hoofdstukken zijn deels gebaseerd op de schriftelijke inlegvellen en deels op het telefonisch interview. In het eerste geval is aan de kopers gevraagd in welk hoofdstuk men speciaal geïnteresseerd was (meer antwoorden mogelijk; ook kon men aangeven dat men niet speciaal in één der hoofdstukken was geïnteresseerd). Daarnaast is in het telefonisch onderzoek aan iedereen gevraagd of men al in het SCR'92 gelezen of gekeken had; aan degenen die hier positief op antwoorden, is gevraagd:

- voor ieder hoofdstuk of men het (1) grotendeels gelezen had, (2) er iets in opgezocht had, (3) het had ingekeken of doorgebladerd of (0) niet had gelezen of ingekeken;
- welk hoofdstuk op de eerste plaats kwam, in welk hoofdstuk men het meest was geïnteresseerd (slechts één antwoord mogelijk; men kon ook aangeven dat men niet speciaal in één hoofdstuk was geïnteresseerd);
- welk hoofdstuk op de tweede plaats kwam, in welk hoofdstuk men daarna het meest was geïnteresseerd (slechts één antwoord mogelijk; men kon ook aangeven dat men slechts in het eerstgenoemde hoofdstuk was geïnteresseerd).

In het telefoongesprek is ook het hoofdstuk 'Samenvattingen en conclusies' genoemd, bij de vragen aan de kopers was dat niet het geval.

Tabel 5.1 Interesse van kopers naar groep^a

	hoofdstukken SCR'92											N totaal
	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	?	
lokaal bestuur	49	53	54	36	42	47	9	42	62	51	7	81
bedrijf	33	59	38	25	27	48	14	22	64	32	4	73
docent	30	46	35	14	35	36	11	37	73	43	5	98
student	8	20	16	0	28	36	20	20	52	20	28	25
instelling	64	59	41	28	38	43	9	24	66	41	0	58
overig	28	42	37	16	26	43	13	35	70	39	5	122
totaal	36	48	39	21	33	43	12	32	67	40	6	457

^a De tabel bevat per groep kopers het percentage dat op het inlegvel heeft aangegeven dat men in een bepaald hoofdstuk was geïnteresseerd. De laatste kolom bevat het aantal personen per groep.

Hoofdstukindeling	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	? Niet speciaal geïnteresseerd in één der hoofdstukken

In tabel 5.1 staan de resultaten van de vraag naar de interesse van de kopers, uitgesplitst naar achtergrond. Kamerleden komen bij de kopers niet voor; bij de categorie 'Den Haag' zitten zo weinig kopers dat deze hier is samengevoegd met de categorie 'overig'. Uit tabel 5.1 blijkt dat men bijzonder geïnteresseerd was in hoofdstuk 11. Maar liefst twee derde van de kopers noemt dit. De minste interesse ging uit naar hoofdstuk 9, op enige afstand gevolgd door hoofdstuk 6.

De groep die op regionaal niveau verantwoordelijk is voor beleid en bestuur (de categorie 'lokaal bestuur') bevat bijzonder gemotiveerde lezers: in alle hoofdstukken behalve hoofdstuk 9 en 11 zijn ze meer geïnteresseerd dan gemiddeld. De studenten onder de kopers, die het SCR'92 veelal verplicht als studiestof moesten aanschaffen, zijn in alle hoofdstukken, met uitzondering van hoofdstuk 9 juist minder geïnteresseerd dan gemiddeld. Een bijzonder groot aantal geeft dan ook aan dat men niet in een speciaal hoofdstuk is geïnteresseerd. Medewerkers van bedrijven vallen op door hun interesse voor hoofdstuk 4; regionale instellingen (op het terrein van welzijn, gezondheid, arbeid etc.) door hun interesse voor hoofdstuk 3 en 4.

Tabel 5.2 geeft aan welke hoofdstukken van het SCR'92 enkele maanden na het verschijnen het meest gebruikt zijn. In totaal had 11 procent van alle respondenten (kopers en NAW-lezers) het SCR'92 nog niet bekeken. Van de overigen had ruim 90% iets gezien van hoofdstuk 2 met samenvattingen en conclusies. Bijna 60% had het zelfs geheel of grotendeels gelezen. Hiermee laat hoofdstuk 2 de andere hoofdstukken ver achter zich. Hoofdstuk 11 bleef nog het meest in de buurt met 43%. Andersom had 46% resp. 42% nog niets gezien van hoofdstuk 9 en 6. Voor de meeste hoofdstukken geldt dat het 'gebruik' in dit stadium beperkt is gebleven tot inkijken, doorbladeren of iets opzoeken. Alleen hoofdstuk 2 en hoofdstuk 11 worden door iets meer of juist iets minder dan de helft van de respondenten geheel of grotendeels gelezen.

Tabel 5.2 Gebruik per hoofdstuk^a

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Niet gelezen of ingekeken	8	31	21	27	42	33	26	46	27	17	31
Iets in opgezocht	3	9	12	11	6	7	8	5	8	9	5
Ingekeken of doorgebladerd	29	42	33	36	38	36	34	34	36	31	38
Geheel of grotendeels gelezen	59	18	33	26	14	25	32	16	28	43	26

^a Achtenzestig van de 630 personen (11%) had bij het telefonisch interview nog niet in het SCR'92 gekeken of gelezen (zie ook tabel 5.3). De percentages per hoofdstuk zijn gebaseerd op de (630 - 68 = 562) respondenten die wel iets van het SCR'92 hebben bekeken.

Hoofdstukindeling:

2. Samenvattingen en conclusies	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	

In tabel 5.3 staan dezelfde gegevens als in tabel 5.2, alleen wordt hier geen onderscheid gemaakt naar de intensiteit van gebruik, maar naar de achtergronden van de lezers.⁵ De resultaten van de studenten (een kleine, atypische groep) wijken ook hier af van het gemiddelde. Ze worden hier verder gelaten voor wat ze zijn. Opvallend is het aantal kamerleden dat het SCR nog niet bekeken heeft (een kwart). Gezien de resultaten van de kamerleden zijn de onderwijspecialisten in de steekproef kennelijk ondervertegenwoordigd: terwijl gemiddeld twee derde van de lezers hoofdstuk 7 overonderwijs heeft opengeslagen geldt dat slechts voor de helft van de kamerleden.

Ook hier vallen de (regionale) instellingen op door hun interesse voor hoofdstuk 3. Lokale bestuurders hebben relatief vaak naar hoofdstuk 5 gekeken. Dit staat, samen met hoofdstuk 3, hoofdstuk 6 en hoofdstuk 9 relatief laag op het prioriteitenlijstje van de docenten. Hoofdstuk 8 scoort hoog bij het lokaal bestuur en bij de categorie 'overig' (waarin onder andere de pers zit en enkele landelijke instellingen op het gebied van cultuur). Hoofdstuk 12 ten slotte kan zich verheugen in de belangstelling van de Haagse ambtenarij, maar niet erg van de bedrijven.

Tabel 5.3. Gebruik per hoofdstuk naar groep^a

	hoofdstukken SCR'92											nog niet	N totaal
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
kamerlid	95	66	75	75	55	48	63	59	66	74	66	25	97
Den Haag	96	71	80	73	58	71	64	62	78	80	80	7	59
lokaal bestuur	95	77	78	83	66	69	84	49	75	82	71	5	81
bedrijf	89	74	85	68	62	71	77	54	74	72	57	13	75
docent	83	54	73	57	43	66	70	41	66	88	71	8	108
student	100	44	88	88	40	88	72	88	92	88	44	0	25
instelling	93	85	82	76	60	69	69	51	73	82	65	7	59
overig	92	73	81	77	67	70	85	58	73	90	76	10	126
totaal	92	69	79	73	58	67	74	54	73	83	69	11	630

⁵ De totaalregel van tabel 5.3 representeert het percentage van degenen die al iets van het SCR'92 hebben gezien, dat op enigerlei wijze aandacht heeft besteed aan een bepaald hoofdstuk. Deze totaalregel geeft dus precies het omgekeerde weer van de eerste regel van tabel 5.2, waar van de lezers per hoofdstuk staat aangegeven hoeveel procent er nog niets van heeft gezien.

^a De percentages per hoofdstuk geven aan hoeveel procent van degenen die het SCR'92 al hebben ingekeken, een bepaald hoofdstuk al op enigerlei wijze heeft ingekeken, gelezen of erin iets heeft opgezocht. Het percentage onder 'nog niet' geeft aan hoeveel procent van alle respondenten het SCR'92 nog niet heeft bekeken. Het totaal geeft in absolute aantallen het aantal respondenten per groep.

Hoofdstukindeling:

2. Samenvattingen en conclusies	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	nog niet: Het SCR'92 nog niet bekeken

Tabel 5.4 Eerste en tweede interesse naar groep^a

	hoofdstukken SCR'92												N totaal
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	?	
kamerlid	7	10	11	15	8	10	8	7	3	1	8	12	73
Den Haag	16	9	13	7	7	9	7	7	2	7	11	4	55
lokaal bestuur	8	14	16	14	12	1	16	0	4	9	1	5	77
bedrijf	6	15	20	5	11	5	20	8	2	6	2	2	65
docent	7	8	16	3	1	7	12	6	5	19	13	2	99
student	24	4	4	4	0	8	0	28	8	16	0	4	25
instelling	9	31	20	2	2	5	15	0	0	9	4	4	55
overig	4	10	14	8	4	11	26	6	3	7	5	4	113
totaal eerste interesse	8	12	15	8	6	7	15	6	3	9	6	4	562
kamerlid	17	19	30	25	14	19	16	14	11	23	11		64
Den Haag	28	11	28	15	15	15	11	9	11	21	26		53
lokaal bestuur	16	19	27	32	19	11	18	3	16	18	16		73
bedrijf	13	25	33	19	16	16	33	9	6	19	6		64
docent	12	13	26	10	4	15	21	9	14	42	27		97
student	50	4	21	17	0	17	8	38	8	25	4		24
instelling	9	45	38	17	8	11	19	2	8	30	9		53
overig	11	15	33	16	6	19	32	9	12	28	15		109
totaal eerste en tweede interesse	16	19	30	18	10	16	22	9	12	27	16		537

^a In de eerste subtabel staan de percentages per groep van de respondenten die een hoofdstuk als eerste hebben gekozen. In de tweede subtabel staan de percentages per groep van de respondenten die een hoofdstuk als eerste of tweede keus hadden (sommigen noemden maar één hoofdstuk). In het laatste geval zijn de percentages berekend na uitsluiting van degenen die niet in een bepaald specifiek hoofdstuk geïnteresseerd waren.

Hoofdstukindeling:

2. Samenvattingen en conclusies	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	? niet speciaal geïnteresseerd
in één der hoofdstukken

Na de vragen naar het gebruik kwam in het telefonisch interview de vraag in welk hoofdstuk men het meest was geïnteresseerd, of met andere woorden welk hoofdstuk op de eerste plaats kwam. Daarna werd ook nog gevraagd welk hoofdstuk op de tweede plaats kwam. Deze vragen zijn alleen gesteld aan degenen die het SCR'92 al op enigerlei wijze hadden ingezien of bekeken (562 personen). De resultaten van beide vragen staan in tabel 5.4. In het eerste deel van de tabel staat welk hoofdstuk als eerste gekozen is. In het tweede deel staat welk hoofdstuk als eerste of tweede gekozen is. In het laatste geval zijn die personen uitgesloten die bij de eerste vraag geen keuze wisten te maken.

De vraag naar de eerste interesse verschilt van de twee vorige vragen over de hoofdstukken, omdat nu maar één hoofdstuk genoemd mag worden. Hoofdstuk 2 en hoofdstuk 11 bezetten nu een bescheiden positie in de subtop. Ze worden voorbijgestreefd door hoofdstuk 8, hoofdstuk 4 en hoofdstuk 3. Hoofdstuk 10 komt nu op de laatste plaats.

Ook hier valt het relatief grote aantal kamerleden op dat niet speciaal in één hoofdstuk geïnteresseerd is, evenals de afwijkende keuze van de studenten, met een grote voorkeur voor hoofdstuk 9. Verder is 'Den Haag' meer dan gemiddeld geïnteresseerd in de samenvattingen en conclusies in hoofdstuk 2, verloochenen de instellingen hun interesse in hoofdstuk 3 niet, zetten kamerleden en lokale bestuurders relatief vaak hoofdstuk 5 op de eerste plaats en zijn de laatsten bijzonder geïnteresseerd in hoofdstuk 6, maar nauwelijks in hoofdstuk 7. Medewerkers van onderwijsinstellingen (even afgezien van de 'docenten') zijn vooral te vinden zijn in de categorie 'overig'; deze categorie is dan ook extra geïnteresseerd in hoofdstuk 7. Hoofdstuk 8 wisselt nogal in populariteit per groep. Al eerder is uiteengezet dat veel potentiële afnemers zich in de categorie 'overig' bevinden. Hoofdstuk 11 moet het hier vooral hebben van de wetenschap (docenten en studenten), en zeker niet van de kamerleden. De aandacht voor hoofdstuk 12 is gemengd.

Als de tweede keuze erbij wordt betrokken, neemt hoofdstuk 11 zijn oude, bevoorrechte positie weer in, nu achter hoofdstuk 4. Blijkbaar is men wel in Culturele Veranderingen in Nederland geïnteresseerd, maar bestrijkt het niet een terrein waar de eerste belangstelling naar uit gaat. Dit effect is zeer sterk zichtbaar bij de kamerleden (een

+

+

stijging van 1% naar 23%, overigens ook veroorzaakt door het weglaten van de categorie 'niet speciaal geïnteresseerd' in het laatste geval).

In figuur 5.1 zijn de verschillende gegevens over de hoofdstukken grafisch samengevat. De hoofdstukken zijn hier geordend naar gemiddelde populariteit, een index gebaseerd op initiële interesse (tabel 5.1), gebruik (tabel 5.3), eerste interesse en eerste plus tweede interesse (tabel 5.4). De 'populariteit' zegt niet iets over de kwaliteit van een hoofdstuk, maar weerspiegelt in belangrijke mate de samenstelling van de niet-representatieve steekproef van personen die zich over de hoofdstukken heeft uitgelaten. Opvallend in de figuur is de positie van hoofdstuk 10 (Verdeling van inkomen), dat relatief veel ingezien is maar waarnaar de interesse maar zeer weinig in de eerste plaats uitging.

Hoofdstukindeling:

2. Samenvattingen en conclusies	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	? niet speciaal geïnteresseerd in één der hoofdstukken

Contains Data for

De verschillende indicatoren voor de interesse in hoofdstukken van het SCR'92 zijn ook op persoonsniveau met elkaar vergeleken. Dan blijkt dat vrijwel iedereen die een hoofdstuk op de eerste of tweede plaats zet, ook heeft aangegeven dat men dit hoofdstuk heeft bekeken. De interesse zegt dus iets over het gebruik, maar als men een hoofdstuk 'gebruikt' heeft, hoeft dat nog niet te betekenen dat het op de eerste of de tweede plaats kwam.

De vragen naar de interesse van de respondenten zijn vervolgens gebruikt om te kijken of personen met verschillende interessegebieden het SCR'92 anders beoordelen. Daarom is voor ieder hoofdstuk bekeken hoe de respondenten die dit op de eerste of tweede plaats hadden gezet, op de uitspraken over het SCR'92 hebben gereageerd. Omdat iedereen twee hoofdstukken kon kiezen, kunnen personen dan ook bij twee hoofdstukken voorkomen. De resultaten staan in tabel 5.5. Met nadruk zij hier vermeld dat de resultaten in tabel 5.5 niet de oordelen over specifieke hoofdstukken weergeven. Bij de vragen is verzocht het hele SCR'92 in het oordeel te betrekken. Alleen als men maar één of twee hoofdstukken gelezen had, kon men het oordeel daar op baseren. Het oordeel kan dus heel goed mede berusten op andere hoofdstukken. Bovendien is al eerder in dit hoofdstuk gebleken dat specifieke groepen personen in specifieke hoofdstukken geïnteresseerd zijn. Het oordeel van personen die speciaal geïnteresseerd waren in een speciaal hoofdstuk, kan dus ook heel goed voortkomen uit hun algemene houding en behoefte (naslagwerk, beleid, wetenschap), zonder dat er van een kwalificatie van specifieke hoofdstukken sprake is.

Met dit voorbehoud in gedachten worden hier twee opvallende resultaten in tabel 5.5 besproken. Ten eerste blijkt dat degenen die vooral geïnteresseerd waren in de Samenvattingen en conclusies in hoofdstuk 2 (87 personen, waaronder 12 studenten) het SCR'92 veel meer dan anderen te dik vinden, te duur voor wat het biedt en een cijferbrij. Ze vinden het minder dan anderen geschikt voor beleidsmakers, meer dat het diep ingaat op de onderwerpen en van hoog wetenschappelijk gehalte is. Ten tweede valt de kritische houding op van degenen die speciaal geïnteresseerd zijn in het hoofdstuk 6 (55 personen). Zij vinden juist wel dat het rapport is gericht op beleidsmakers, zijn niet te spreken over het wetenschappelijk gehalte, vinden het te algemeen, weinig concreet, te dik en denken bovendien dat het weinig invloed op het beleid heeft. Daarin verschillen ze dan weer van degenen die hoofdstuk 3 hoog op hun lijstje hebben staan (102 personen). Dezen vinden het ook gericht op beleidsmakers en relatief van laag wetenschappelijk gehalte, maar denken juist heel weinig dat het geen invloed heeft op het beleid.

+

+

De voornaamste conclusie die op grond van de hier gepresenteerde resultaten getrokken kan worden, is dat de verschillende hoofdstukken hun eigen publiek hebben.

+

+

Tabel 5.5 Oordeel SCR'92 en interesse hoofdstukken^a

	hoofdstukken SCR'92												to- taal	weet niet
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
nuttig	99	100	100	100	100	100	100	98	100	100	99	100	0	
interessant	96	97	99	98	96	100	99	100	98	100	98	99	1	
bevat objectieve informatie	96	94	89	95	96	95	98	90	95	94	85	93	4	
overzichtelijk	92	94	92	92	89	93	97	96	92	94	92	93	0	
speelt in op actuele														
onderwerpen	93	89	92	94	89	92	92	98	90	90	88	91	2	
helder geschreven	86	94	92	91	86	96	92	94	85	92	89	91	2	
hoort in iedere bibliotheek	93	87	92	88	91	91	88	100	92	91	83	90	2	
evenwichtig samengesteld	86	92	90	93	94	93	88	91	89	87	84	89	9	
leest prettig	79	81	87	84	75	84	78	78	82	85	80	82	1	
mooi vormgegeven	76	81	77	80	71	79	70	65	85	71	80	77	5	
gericht op beleidsmakers	61	82	76	75	81	71	70	60	65	70	67	71	4	
noodt tot verder lezen	63	75	79	78	65	75	70	62	72	71	66	71	2	
altijd onder handbereik	65	63	66	67	66	73	73	64	59	70	71	67	0	
gaat diep in op														
onderwerpen	78	59	69	75	53	58	68	68	83	60	66	67	5	
hoog wetenschappelijk														
gehalte	72	51	60	66	45	65	61	68	62	69	65	62	12	
nodeloos ingewikkeld	3	2	3	1	4	1	2	4	3	2	7	3	1	
onsamenhangend geheel	1	0	4	2	4	5	6	6	2	6	4	4	2	
oppervlakkig	6	7	4	1	4	5	3	2	3	8	8	5	1	
loopt kritiekloos aan de														
leiband van de overheid	5	5	7	5	6	5	6	7	0	5	6	5	8	
veel verouderde informatie	6	8	9	5	7	11	8	4	9	7	4	8	7	
te algemeen	13	8	7	7	15	9	8	4	10	10	9	9	3	
weinig concreet	8	7	9	7	19	9	9	10	12	11	11	10	4	
een cijferbrij	20	10	12	8	5	11	12	10	10	7	13	10	1	
maakt geen onderscheid														
tussen feiten en opinies	12	14	12	15	16	15	18	11	11	20	15	15	9	
te duur voor wat het biedt	24	10	13	11	18	14	11	21	17	16	20	15	5	
te ambtelijk geschreven	19	13	17	13	20	10	17	14	13	16	18	15	2	
biedt geen nieuwe														
inzichten	14	14	22	18	22	16	13	24	13	17	15	17	5	
geen invloed op beleid	16	8	22	24	28	14	11	28	34	20	25	19	22	
te dik	34	22	15	23	33	25	16	22	11	20	33	22	1	
wisselend van kwaliteit	35	33	31	30	32	42	34	35	31	38	48	35	23	
geen duidelijke oplossingen	72	80	76	79	75	65	76	77	67	82	78	76	7	
N totaal	87	102	160	99	55	84	117	51	61	145	85	561		

^a In de laatste rij van de tabel staan de aantallen personen die een hoofdstuk als eerste of tweede interesse hebben genoemd. De percentages in de rest van de tabel geven aan in hoeverre men instemde met een uitspraak na uitsluiting van de personen die 'weet niet' geantwoord hadden. Iedere persoon kon een eerste interesse en een tweede interesse uitspreken. Dat betekent dat iedereen onder twee hoofdstukken kan voorkomen. De totaalkolom bevat geen dubbeltellingen. De laatste kolom bevat het percentage respondenten dat geen antwoord wist te geven, uitgaande van alle respondenten aan wie de uitspraak was voorgelegd.

Hoofdstukindeling:

2. Samenvattingen en conclusies	8. Vrije tijd, media en cultuur
3. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9. Justitie en strafrechtpleging
4. Arbeid	10. Verdeling van inkomen
5. Sociale Zekerheid	11. Culturele veranderingen
6. Wonen	12. Participatie en beleid
7. Onderwijs	

6 AANVULLENDE REACTIES

6.1 Inleiding

In totaal hebben 276 respondenten (iets minder dan de helft) aanvullend commentaar gegeven aan het eind van het telefoongesprek. Bij het bespreken van de opmerkingen wordt slechts een onderscheid gemaakt tussen NAW-lezers (65) en kopers (211). Het commentaar liep zeer uiteen en varieerde van het nog eens benadrukken van een eerder ingenomen standpunt ('te dik', 'niet losbladig') tot een frivole opmerking als 'groeten aan de heer Van der Staay'. Opvallend was dat enkele kopers zeer uitgebreid commentaar leverden met zeer uitgebreide suggesties voor verbetering van het SCR.

Hieronder worden de opmerkingen samengevat. Daartoe zijn ze in verschillende categorieën ingedeeld. Een aantal respondenten ging in op verschillende aspecten. Zij komen dan ook in verschillende categorieën voor. Omdat het geven van mondeling commentaar optioneel was en het merendeel van de respondenten van de gelegenheid geen gebruik heeft gemaakt, wordt het niet gekoppeld aan andere gegevens van respondenten. Wel wordt een onderscheid gemaakt naar commentaar van NAW-lezers en kopers. Eerder is al opgemerkt dat de respondenten niet noodzakelijk representatief zijn voor de SCR-lezers, en zeker niet voor de Nederlandse bevolking. Hieraan kan worden toegevoegd dat de opmerkingen hieronder niet noodzakelijk representatief zijn voor de respondenten. Een overzicht van alle opmerkingen, ingedeeld in categorieën, is op verzoek beschikbaar.

Een deel van de opmerkingen had geen betrekking op een bepaald aspect van het SCR, maar duidde op een algemeen positief oordeel. Zo sloten veertien van de NAW-lezers het telefoongesprek af met een complimentje ('zo doorgaan', 'heel tevreden'). Opvallend is dat vier personen de functie van naslagwerk noemden. Ook de kopers hadden af en toe behoefte het SCP een hart onder de riem te steken. Vijftig personen waren tevreden tot zeer tevreden ('fantastisch, elke journalist zou het moeten lezen', 'ik ben enorm enthousiast en trots dat zo'n boekwerk in Nederland bestaat', '... ik beveel het mijn studenten <journalistiek> aan', 'schitterend rapport').

6.2 Toegankelijkheid

De toegankelijkheid van een publikatie kent verschillende aspecten. Hier wordt eronder verstaan vormgeving, lay-out, taalgebruik, gebruiksgemak en de mogelijkheid van een losbladige editie (losse hoofdstukken beschikbaar). Al deze onderwerpen zijn expliciet in het telefonische interview aan de orde gekomen. Eerst wordt hier kort het commentaar van de NAW-lezers besproken en vervolgens dat van de kopers. De laatsten hebben zich soms zeer uitgebreid over de toegankelijkheid van het SCR uitgelaten.

NAW-lezers

De toegankelijkheid leidt tot veel uiteenlopende opmerkingen. Negentien NAW-lezers gaan hier op in. Over wel of niet een losbladige uitgave zijn de meningen verdeeld ('heb iets tegen losbladigheid', 'Mevrouw vraagt zich af of het mogelijk is om een kleinere uitgave te vervaardigen, aangezien zij het vaak meeneemt in de trein en dat is nogal onhandig. Zij zou een losbladig systeem zeker praktisch vinden, want dan kan ze elke dag selectief een bepaald hoofdstuk meenemen'). De opmerkingen onder het kopje toegankelijkheid zijn moeilijk samen te vatten. Ze gaan in op de schrijfstijl ('te wisselend', 'kan wat vlotter', 'te ambtelijk', 'Het is dat ik het rapport via mijn werk ontvang, maar als particulier zou ik het nooit kopen, omdat het niet lekker genoeg wegleest. Een goed voorbeeld van een populair wetenschappelijke uitgave is het boekje *De Staat van Nederland* van uitgeverij SUN, dat ongeveer op hetzelfde neerkomt als het SCR!'), grafieken en tabellen ('meer beeldgrafieken', 'meneer juicht het toe dat het de trend is om meer tabellen te publiceren want die bieden veel informatie'), het uiterlijk ('De kaft mag wat steviger worden', 'Het SCR had beter ingebonden kunnen zijn', 'Qua vormgeving en lay-out vindt meneer het goed in elkaar zitten') en de opbouw ('Zou het handig vinden als er na elk hoofdstuk een samenvatting zou zijn van dat hoofdstuk', 'De beschrijving van de feiten en conclusies kan compacter', 'De hoofdstukindeling zou veranderd moeten worden').

Kopers over losbladigheid

Ook de kopers zijn het volop oneens over de voor- en nadelen van een losbladige editie, oftewel de mogelijkheid het SCR per hoofdstuk aan te schaffen. Zestien personen zeggen hier iets van, waarvan negen apert tegen een losbladige editie zijn ('... onzinnig', '... alleen maar gebonden editie(s)', '... omdat het nuttige van het SCR met name ligt op het gebied van het kunnen constateren van samenhang tussen de verschillende sectoren. Een losbladige uitgave zou ervoor zorgen dat overzicht uit het oog verloren wordt'. Anderen zijn maar in één hoofdstuk geïnteresseerd, dus zouden een losbladige editie wel op prijs stellen. Ook hier wordt de onmogelijkheid genoemd om het hele SCR mee te nemen in de trein. Voor een bibliotheek ten slotte is ofwel een gebonden uitgave ofwel een losbladige map aantrekkelijk; nu gaat het SCR '... bij veel gebruik uit elkaar vallen'.

Kopers over het uiterlijk

Maar liefst 53 kopers laten zich over andere aspecten van de toegankelijkheid van het SCR. Hierbij is een minimale overlap met opmerkingen over losbladigheid. Slechts zes mensen maken van de gelegenheid gebruik om iets onverdeeld positiefs te zeggen ('verzorgd boekwerk', 'prettig leesbaar', 'uiterst verzorgd', 'Ziet er prima uit, de inhoud is allesdekkend en het SCR moet blijven want het is zeer waardevol'). De anderen benutten de open vraag om hun gram te spuien en om suggesties te doen voor verbetering. Zo moet bijvoorbeeld het kaft eraan geloven ('De kleuren van de banden verschieten erg snel. Moeten wat meer kleurvast worden', 'hardere kaft graag', 'De kaft van het rapport is een beetje saai', 'De kaft is niet spannend', 'Vormgeving en aanzien erg lelijk; binnenkant gaat wel, is overzichtelijk'). Ook de algemene lay-out wordt becommentarieerd ('Ziet er een beetje saai uit', 'Lay-out moet iets eleganter', '...').

bladindeling is te saai', `Lay-out is belabberd. Het leest moeilijk. De noten liever aan het eind van ieder hoofdstuk. Hard kapt is aan te bevelen in verband met het vele gebruik', `Door de dikte en de band ligt het niet lekker open op tafel; mevrouw zou liever hebben dat het SCR niet op glanzend papier gedrukt zou worden omdat het papier onder lamplicht zo spiegelt dat het moeilijk te lezen is', `Lay-out kan anders. Minder compact. Meer visuele informatie', `De vormgeving zou beter kunnen; men zou kunnen gaan praten wat betreft de vormgeving met de afdeling ruimtelijke verkenningen van de Rijks Planologische Dienst.')

Kopers over de ontsluiting

Een aantal kopers heeft suggesties om het SCR beter te ontsluiten (`De inhoudsopgave van het SCR is slecht. De hoofdstukken zouden in de inhoudsopgave verder gespecificeerd moeten worden omdat het nu erg lastig is om bepaalde onderdelen op te zoeken via de inhoudsopgave.', `..., verwijzingen wat duidelijker', `... het is soms niet duidelijk in welk deel je die informatie moet zoeken', `Graag een uitgebreide inhoudsopgave met paragrafen en subparagrafen', `Er zou een betere index in kunnen', `Omdat hij het als opzoeksrapport gebruikt, zou hij er graag een trefwoordenregister in zien (index met trefwoorden)! Meneer is al lang op zoek naar de uitgave van 1972. Verder heeft hij ze allemaal. Of dat misschien te regelen is?', `Sommige onderwerpen zitten verstopt in bepaalde hoofdstukken en komen niet duidelijk naar voren. Dus eventueel afdelingen laten samenwerken of aparte hoofdstukken erbij', Het zakenregister achterin het SCR is te beperkt. Er zouden meer trefwoorden in moeten staan zodat je makkelijker iets kan opzoeken', `Meer korte samenvattingen en leeswijzers zijn nodig', `Het is goed dat het themagewijs is ingedeeld'.')

Kopers over grafieken, tabellen en schrijfstijl

Ook de kopers hebben opmerkingen over grafieken en tabellen (`Tabellen moeten duidelijker', `Sommige tabellen moeten in kleuren worden uitgevoerd om de duidelijkheid te verbeteren', `Met sommige grafieken had meneer moeite. Vooral grafiek op blz 132 moet op een andere manier weergegeven worden', `... veel tabellen zijn erg ontoegankelijk', `De grafieken zijn mooi, maar niet erg duidelijk' en `Wat meer foto's, net als vroeger').

Ook de schrijfstijl staat aan kritiek bloot (`Hoofdstukken wisselend van kwaliteit. Cultuurhoofdstuk is cijferbrij en erg slecht. Hoofdstuk participatie en beleid is wel heel goed. Ik raad mijn studenten vaak het SCR aan, maar zij vinden het te duur en te ambtelijk geschreven <ik ben universitair docent>', `De taal is te ambtelijk; zal sommige mensen afschrikken', `Meneer is maatschappijleraar; laat het SCR gebruiken door leerlingen <atheneum> en vindt dat het te moeilijk is geschreven. Te veel vakjargon. Zegt dat het voor atheneumleerlingen niet goed leesbaar is', `In een bepaald opzicht vind ik het te oppervlakkig, te beschrijvend en te ambtelijk taalgebruik. Het is natuurlijk voor een groot publiek maar aan de ene kant zou het wat mij betreft wat technischer, wetenschappelijker en analytischer mogen zijn', `Mevrouw vindt de kost wat droog. Zij heeft het SCR moeten bestuderen voor haar studie en had liever gezien dat het wat soepeler zou lezen', `Het is soms niet altijd even makkelijk geschreven, het

is dan ook niet alleen voor mij geschreven. Verder vind ik het een prima uitgave. Onderzoektechnisch gaat het soms behoorlijk diep; dat sla ik dan over. Maar nogmaals: het is niet alleen voor mij geschreven. Over het algemeen is het erg nuttig en aan mij besteed', 'Het SCR is prettig leesbaar, overzichtelijk, snel toegankelijk en een leuk stuk achtergrondinformatie', 'Het SCR zou wat helderder geschreven kunnen zijn; meer to the point', 'Ik vond het moeilijk geschreven, warrig. Het was vooral moeilijk om te leren <het was een verplicht studieboek op de boekenlijst>', 'Vrij taai om door te komen. Er staat gigantisch veel in.', 'Prettig om te lezen!')

Tweemaal wordt verwezen naar de samenvatting ('Verder zou de samenvatting in hoofdstuk 2 uitgebreider kunnen.', 'Vormgeving van de samenvatting is ideaal; samenvatting en conclusies doorslaggevend voor aanschaf.')

6.3 Lacunes, samenhang en actualiteit

In deze paragraaf wordt een deel van de opmerkingen over de inhoud van het SCR besproken. Deze paragraaf heeft uitsluitend betrekking op geconstateerde lacunes, op de samenhang in het SCR en op de actualiteit van de gegevens. Uitspraken over beleidsaanbevelingen en de relatie tot het beleid in het algemeen komen in de volgende paragraaf. Overige inhoudelijke opmerkingen zijn toegedeeld aan de categorie 'overig' en komen in paragraaf 6.6. Vijf NAW-lezers en twintig kopers constateren lacunes. Hieronder worden ze opgesomd:

- Sommige beleidsterreinen worden nog onvoldoende belicht, met name milieu, mobiliteit en ruimtelijke ordening. De sociale en culturele aspecten van deze onderwerpen moeten meer naar voren komen.
- Vooral zo houden; rapportage over inkomen graag in elk rapport.
- Jammer dat er zo weinig ruimtelijks in staat. Er is geen ruimtelijke of regionale differentiatie. Geen kaartjes of zo.
- Er zou wel wat meer aandacht aan gegevens van de technologie mogen worden besteed vooral wat betreft research en development.
- ... bovendien zou hij ook meer historische gegevens willen zien om makkelijk te kunnen vergelijken.
- Emancipatie zou een vast onderdeel moeten zijn. Het zou in een apart hoofdstuk behandeld moeten worden. Momenteel staat er over dit onderwerp verspreid over het rapport wel iets over in, maar het is geen apart onderdeel. Mevrouw doelt op emancipatie van zowel vrouwen als ook ouderen en etnische groepen binnen de Nederlandse samenleving.
- Graag zou ik willen dat de regionale verschillen gemeld zouden worden b.v. werkloosheid; dit is erg belangrijk voor beleidsmakers. Verder vind ik dat er meer aandacht besteed moet worden aan de religieuze en kerkelijke situatie in Nederland.
- Meneer zou graag tussen de hoofdstukken door, korte commentaren/opinies zien waarin mensen die iets zinnigs te zeggen hebben over een bepaald onderwerp hun mening kunnen geven.

- Zou graag een hoofdstuk er in willen hebben: 'theoretische aspecten van beleidsontwikkeling'.
- Wat de hoofdstukken 'arbeid' en 'sociale zekerheid' betreft: deze mogen van mij best wat mondialer zijn. Op internationaal niveau worden de meetresultaten wel met andere Europese landen, de VS en Japan vergeleken (OECD), maar niet met bijvoorbeeld andere landen in Zuid-Oost-Azië. Mijn interesse gaat in hoge mate uit naar deze vergelijking met buitenlandse meetresultaten.
- Het meest interessante hoofdstuk van SCR '90, 'welzijnsaspecten', was in deze editie weggelaten. Moet wel weer terug in 1994!
- Weinig of geen aandacht aan levensbeschouwelijke stromingen of activiteiten.
- In de bijlage graag de letterlijke vragenlijsten die gebruikt zijn voor het onderzoek naar de culturele veranderingen. Ook graag meer over de methoden die gebruikt zijn van onderzoek. Het hoofdstuk gezondheid wel erg summier, kan uitgebreider.
- Ongeveer vier jaar geleden een thema over minderheden wat eigenlijk door alle hoofdstukken liep. Meneer zou graag dit thema in een volgende uitgave weer willen terugzien.
- Graag zou ik de kerk wat meer aan bod zien komen over de verscheidene hoofdstukken zoals onderwijs, maatschappelijke dienstverlening en gezondheidszorg.
- Te selectief; het SCR mist enkele thema's, het kan vollediger b.v. godsdienst en kerk, primaire leefvormen, massacommunicatie apart. Op stukken over welzijnswerk meer accent. Techniek en wetenschap ontbreekt. Het kan completer, maar ook globaler. Andere literatuur voor diepgaande kennis.
- Naast meer op overheid gerichte informatie, wat specifieke informatie voor ondernemers bieden. Onderwerpen als: arbeidsbeleving, mobiliteit
- Mist samenhang met het bedrijfsleven, b.v. in hoofdstuk arbeid.
- Er zouden ook andere beleidsterreinen in behandeld kunnen worden.
- Hoofdstuk over familie en gezin ontbreekt. Deze stof ligt versnipperd over het gehele rapport. Het boek wordt gebruikt om te laten zien hoe een rapport niet moet worden samengesteld. Hoge verwachting, maar steeds weer teleurgesteld over het SCR. Verbanden worden slecht gelegd.
- Het zou prettig zijn als er weer een apart hoofdstuk over maatschappelijke ongelijkheid in zou komen, zoals vroeger en een apart hoofdstuk met iets meer internationale vergelijkingen.
- Het SCR zou op bepaalde onderwerpen wat dieper in moeten gaan, de cijfers zouden meer gedifferentieerd moeten zijn, b.v. uitgesplitst naar huishoudens.
- Te weinig subjectieve satisfactie.

De samenhang komt expliciet in het telefonisch interview aan de orde. In opmerkingen van vier NAW-respondenten en zes kopers wordt er uitgebreider op ingegaan. In het algemeen komen de opmerkingen erop neer dat de samenhang versterkt moet worden. Eén persoon licht zijn antwoord op de uitspraak 'het SCR'92 is een onsamenhangend geheel' toe ('Onsamenhangend geheel is positief bedoeld; je kunt de hoofdstukken doornemen zonder afhankelijk te zijn van andere hoofdstukken').

Ook over de actualiteit van de gegevens heeft men in de vragenlijst kunnen oordelen. Twee NAW-lezers en negen kopers zeggen hier nog wat over. Degenen die zich zo over de actualiteit uitspreken doen dat meestal omdat ze hier niet tevreden over zijn. In een enkel geval verwijst men naar verouderde gegevens over deelgebieden, bijvoorbeeld over godsdienst en levensbeschouwing.

6.4 Het SCR'92 en het beleid

Veel personen hebben de gelegenheid om commentaar te leveren aangegepen om iets te zeggen over de relatie tussen het SCR en het beleid, en over de beleidsaanbevelingen in het SCR (9 NAW; 25 kopers). Een deel van deze opmerkingen benadrukt de afhankelijkheid van het SCR van de Haagse politiek of juist de onafhankelijkheid. Ook hierover zijn eerder vragen gesteld.

Onafhankelijkheid

- Bovendien vind ik het SCR niet objectief genoeg; het ligt heel duidelijk in het verlengde van het overheidsbeleid. Dat is o.a. af te leiden aan het ambtelijke taalgebruik. Ik vind het SCR dus te weinig maatschappelijk anticiperen.
- Het was mijn eerste kennismaking en ik was verrast. Het staat kritisch t.o.v. overheidsbeleid.
- Waait erg met het beleid mee.
- Het is duidelijk voor de mensen in Den Haag geschreven, het kan wel wat praktischer. Als hier in de gemeente b.v. een plan gemaakt wordt, zou het SCR wat handzamer kunnen zijn met de verschillende gegevens. De gegevens die het SCR gebruikt, komen allemaal uit het beleid terwijl in feite op opiniepagina's van NRC en Volkskrant veel meer informatie wordt gegeven; daar zouden ze meer gebruik van moeten maken.
- De indeling van het SCR is te afhankelijk van de gangbare indeling van het overheidsbeleid; het SCR is te ministeriegewijs opgezet
- Het SCP is niet terughoudend genoeg en gaat nadrukkelijk op het politiek beleidsvlak zitten. Zeer informatief rapport.
- ... Verder zou het SCR wat bepaalde onderwerpen betreft minder afhankelijk moeten zijn van de voorkeur van het overheidsbeleid.
- Wat betreft het hoofdstuk arbeid, waardeer ik het erg dat deze keer een wat meer kritische houding t.a.v. het overheidsbeleid wordt aangenomen.
- Bij de beleidsaanbevelingen die men doet, denkt men niet aan de consequenties die deze zullen hebben voor de burgers, de afnemers van het beleid. Men is niet kritisch t.o.v. de overheid. Een voorbeeld: in hoofdstuk 4 over arbeid wordt vermeld dat bepaalde beleidsvormen weinig rendement hebben, men geeft echter geen suggesties hoe men dat zou kunnen veranderen.

Invloed op politiek en beleid

- Het is in politiek opzicht een belangwekkend rapport, mevrouw hanteert het graag

bij haar werkzaamheden in de Eerste Kamer.

- De adviezen in het SCR zijn inhoudelijk voortreffelijk maar de invloed van deze adviezen is vaak te gering, mede door het gebrek aan gezag van het SCP.
- Ik denk dat het weinig wordt gebruikt in beleids sfeer.
- Om er voor te zorgen dat het in de politiek niet te snel in de la komt te liggen, zou het handig zijn als er nog meer nadruk gelegd zou worden op de beleidsaanbevelingen zodat Den Haag er niet om heen kan.
- Keurig boek. Hopelijk kijken beleidsmakers hier goed naar, kunnen er veel van leren.
- Beleidsmakers zouden meer in het SCR moeten kijken, dan zouden hun ogen geopend worden, met name wat betreft het ouderen- en jongerenbeleid.
- Vind dat het goed overzicht geeft maar te weinig handvatten voor het beleid, te weinig aanbevelingen en oplossingen; maakt bruikbaarheid minder. Meer synthetische blik om oplossingen aan te dragen zou bruikbaarheid voor beleidsmakers verhogen. Meer aanbevelingen!
- Uitstraling naar beleidsmakers zou wat beter kunnen.
- Politici misbruiken de cijfers uit het SCR in hun beleidsvoering. Wanneer het rapport uitkomt, komt de landelijke politiek (de Haagse politici) onmiddellijk met cijfers, terwijl je alleen met cijfers geen beleid kunt maken. Ze zouden zich meer om de mensen moeten bekommeren, in plaats van alleen naar de cijfers te kijken (hoewel de gegevens natuurlijk wel nuttig zijn).
- Een van de basisstukken die eigenlijk iedere beleidsmaker in Nederland hoort te gebruiken.
- Als het er niet was zou ik het missen; het heeft een eigen rol in het beleid, met effect.
- Relevante informatie. Belangrijk in verband met de politieke invloed. Erg tevreden, prima uitgave.
- Het rapport heeft weinig beleidsinvloed.

Positie beleidsaanbevelingen

- Zuiverder onderscheid tussen beschrijving en eventuele aanbevelingen.
- Beleidsaanbevelingen moeten uitgebreider, b.v. als apart hoofdstuk uitgewerkt.
- De beleidsadviezen zijn niet belangrijk; voor de wetenschap en politiek zijn meer analyses belangrijker.
- Ze zouden meer algemene beleidsvragen en nieuwe beleidsvragen aan moeten kaarten, dan spreek ik over het onderwijs hoofdstuk.
- Met name met betrekking tot de beleidsaanbevelingen: het SCR geeft objectieve feiten, maar voor beleidsaanbevelingen zouden ook andere gegevens uit de praktijk beschikbaar moeten zijn. De beleidsaanbevelingen moeten meer op de besluitvormingsprocessen ingaan. Als naslagwerk is het nuttig, om trends te zien. Deze trends worden geïnterpreteerd in het SCR, maar voor beleidsaanbevelingen is meer nodig dan het onderscheiden van een trend. Dat mag best wat creatiever zijn. Bovendien moet het SCR zich meer laten sturen door onderzoeksvragen van andere instellingen, en niet alleen de overheid. Het SCR moet gesubsidieerd worden, zodat de gegevens in bredere zin beschikbaar zijn.
- Het rapport bevat veel te veel beleidsaanbevelingen en gaat hier veel te diep op in.

Het gaat om de werkelijkheid en niet wat ambtenaren op papier zetten. Dit rapport moet volgens meneer veel meer op de universiteit of hbo gebruikt worden, daarom te duur en te veel op beleid gericht. Minder met ambtenaren praten en meer met de burgers.

Resultaat beleidsaanbevelingen

- Dergelijke publikaties moeten blijven verschijnen. Het moet breder verspreid worden. Later zouden eigenlijk voorbeelden ter illustratie van de in het rapport gedane voorspellingen gepubliceerd moeten worden.
- Zou graag willen zien wat de beleidsmakers overnemen van de interessante resultaten van het SCR, eventueel in een aparte publikatie.
- ... graag een terugkoppeling naar de vorige SCR; dus informatie over wat er gedaan wordt door het beleid met de aanbevelingen die in de vorige SCR aan het beleid werden voorgesteld.

6.5 Praktische zaken

Omvang, prijs en periodiciteit zijn in het telefonisch interview aan de orde gekomen. In het afsluitend commentaar worden deze onderwerpen af en toe gekoppeld. Er komen dus dubbeltellingen voor.

Acht NAW-lezers en zeven kopers benadrukten in de open vraag nog eens dat het SCR te dik was. Een deel hiervan suggereerde jaarlijks een minder dik en goedkoper SCR te laten verschijnen.

Op de prijs kwamen twee NAW-lezers terug ('het SCR zou goedkoper moeten zijn, zodat meer mensen het boek zouden kunnen kopen'). Negen kopers hadden iets over de prijs te zeggen ('Dit rapport moet volgens meneer veel meer op de universiteit of hbo gebruikt worden, daarom te duur', 'Ik vind de prijs toch net te hoog om cadeau te doen aan anderen'). Twee kopers waren best bereid méér te betalen voor een iets luxere uitgave ('hard koft'). Eén suggereerde om voor f 15,— een samenvatting op de markt te brengen.

Drie NAW-lezers en veertien kopers maakten aanvullende opmerkingen over de periodiciteit. In totaal opteerden dertien respondenten voor enigerlei uitgave eens per jaar ('Zou jaarlijks extrapolaties van bepaalde onderwerpen moeten uitgeven, maar verder gewoon tweejaarlijks moeten verschijnen', '... naast de tweejaarlijkse editie ieder jaar een soort aanvulling', 'eens per jaar indien de cijfers dan wel altijd up-dated zijn', 'eens per jaar, maar dan in compactere vorm', '1 maal per jaar verschijnen, maar dieper per onderwerp uitgewerkt', 'een keer per jaar ... doch een dunner exemplaar'. Eén koper signaleert dat er op een heleboel gebieden weinig ontwikkelingen zijn, '...', dus dat zou om de 6 jaar kunnen of in ieder geval met een grotere periodiciteit en bepaalde thematieken dan apart publiceren waar wel meer ontwikkelingen in zijn'.

Vier kopers spraken hun waardering uit voor de toezending van het boekje Sociale en Culturele Kennis. Drie andere kopers verzoeken voortaan namen van contactpersonen of auteurs te vermelden. Twee NAW-respondenten en acht kopers maken een opmerking over het lezersonderzoek zelf. Twee hiervan hadden opmerkingen over de inhoud van het onderzoek ('Meneer vindt de vragen van deze enquête te suggestief en positief gesteld', 'vraag uit enquête over rangschikking naar belang, vier verschillende benaderingen SCR 1992. Niet telefonisch te beantwoorden.'). Enkelen lichten toe waarom ze het SCR nog niet bekeken hebben en dus een aantal vragen niet kunnen beantwoorden. Verder willen drie graag het resultaat van het lezersonderzoek vernemen.

Elf kopers hebben opmerkingen over levering, marketing en PR. De levering loopt niet altijd soepel ('Bestelling duurt te lang; duurt te lang voor we het in huis hebben', 'Sneller leverbaar na uitkomst. Op het moment dat het bekend werd dat de nieuwe editie uitkwam, ontstond er een enorme run en duurde het veel te lang voordat meneer hem inderdaad kon krijgen', 'De distributie is in handen van VUGA; graag zou ik willen dat de rapporten wat sneller verstuurd zouden worden'). Twee personen vinden het jammer dat het SCR-Engels pas veel later uitkomt. Sommigen komen met suggesties voor PR ('Mailing naar die mensen die het SCR altijd kopen <vaste klanten> met korting? Bepaalde gedeelten laten publiceren in bepaalde vakbladen <Intermediair>. Meer aan PR doen. Teveel mensen hebben nog nooit gehoord van SCR', 'Een keurige openbare melding van de resultaten van dit onderzoek zou op zijn plaats zijn b.v. in de pers', 'Handig als vaste gebruikers geïnformeerd worden over het verschijnen van een nieuwe uitgave', 'Het moet breder verspreid worden. Later zouden eigenlijk voorbeelden ter illustratie van de in het rapport gedane voorspellingen gepubliceerd moeten worden', 'De verspreiding van het SCR moet gestimuleerd worden').

Een voor de hand liggende vraag is in het Lezersonderzoek niet gesteld: Is er interesse voor een SCR of de gegevens uit het SCR in elektronisch toegankelijke vorm. Gelukkig komt een aantal (5) respondenten uit eigen beweging met de suggestie om het SCR of delen ervan ('trendmatige ontwikkeling', 'de hele uitgave vooral met betrekking tot de cijferreeksen') op floppy of CD-ROM uit te brengen. Eén respondent wil hieraan zelfs medewerking verlenen.

6.6 Overige opmerkingen

Tien NAW-respondenten komen met opmerkingen die niet in een van de eerder genoemde categorieën vallen. Een lezer suggereert dat het SCP meer moet samenwerken met de WRR. Men zou willen dat het SCR dieper op onderwerpen ingaat, beknopter over ontwikkelingen in de tijd is, SCR en overige publikaties op elkaar afstemt, conclusies meer wetenschappelijk onderbouwt, etc.

Zesentwintig kopers hebben ook nog wat te zeggen. Men wil graag over de gegevens uit

het Aanvullend Voorzieningengebruikonderzoek beschikken, of dat het Tijdbestedingsonderzoek vaker wordt gehouden. Men vindt dat er te veel waarde aan opinies wordt gehecht, dat er dieper op onderwerpen moet worden ingegaan, dat het algemener moet zijn, dat te weinig de nadruk wordt gelegd op feiten en cijfers, dat de stijl of mening van de auteur van een hoofdstuk te veel overheerst, dat teveel wordt teruggevallen op bestaand onderzoek of eigen onderzoek en dat de kwaliteit varieert.

Een zeer negatieve opmerking is al eerder aan de orde gekomen bij de bespreking van de geconstateerde lacunes in paragraaf 6.3.: 'Het boek wordt gebruikt om te laten zien hoe een rapport niet moet worden samengesteld.' Deze persoon heeft in het interview ook aangegeven dat het SCR niet nuttig is, al geeft haar opmerking een onvoorzien gebruiksdoel aan.

7 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Het is niet gebruikelijk een samenvatting te beginnen met een overzicht van wat er niet instaat. Omdat het lezersonderzoek slechts een beperkt beeld kan geven van meningen over en gebruik van het SCR'92 wordt in dit hoofdstuk allereerst aangegeven wat in het lezersonderzoek buiten beschouwing is gebleven. Vervolgens worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek kort samengevat. Hoe de resultaten van dit onderzoek doorwerken in de opzet van het nieuwe Sociaal en Cultureel Rapport valt buiten het terrein van dit verslag: hiervoor is de afdeling Rapportage en Advies verantwoordelijk.

Het lezersonderzoek kan geen inzicht geven in het oordeel van politici en ambtenaren over de waarde van de inhoud van het SCR. Daarnaast is door non-respons een deel van de doelgroep buiten beschouwing gebleven. Ook degenen die het rapport niet gebruiken, blijven deels buiten beschouwing, omdat een deel van de vragen niet aan hen gesteld is of kon worden. De andere deelnemers aan het onderzoek hebben hun oordeel slechts in algemene termen kunnen uiten.

Degenen die het SCR'92 hebben aangeschaft of die het op hun werk gebruiken, hebben haast per definitie — met een enkele uitzondering — een positieve houding ten opzichte van het rapport, anders hadden ze het niet gekocht of niet gebruikt. Slechts een deel van de 'kopers' (hoeveel procent is niet bekend) heeft het inlegvel teruggestuurd, en hiervan heeft niet iedereen aan het telefonisch interview meegedaan.

Dit verslag zegt niets over de werkelijke invloed die het SCR heeft op politiek, bestuur, beleid en maatschappij. Het gebruik in de media blijft buiten beschouwing. Het is niet bekend hoe vaak het uitgeleend wordt in bibliotheken. Het oordeel over individuele hoofdstukken blijft buiten beschouwing.

Met dit voorbehoud kan gezegd worden dat uit het lezersonderzoek blijkt dat het SCR'92 zeer wordt gewaardeerd. Het oordeel over veel verschillende aspecten is

positief tot uiterst positief. Veel belang wordt gehecht aan het weergeven van ontwikkelingen in de tijd. Aan de andere kant hecht niet iedereen even veel waarde aan beleidsaanbevelingen in de tekst. Opvallend is voor hoeveel verschillende doelstellingen en door hoeveel verschillende groepen het SCR wordt gebruikt. Dat kan tegelijkertijd worden beschouwd als het grootste compliment en het grootste probleem voor het rapport. Verschillen in gebruik leiden immers tot verschillende eisen aan en oordelen over een rapport. Dat blijkt uit tabel 4.2, waarin de meningen van wetenschap en beleid worden vergeleken, uit tabel 4.3 waar men kan lezen dat kamerleden andere prioriteiten hebben dan bijvoorbeeld (universitaire) docenten, uit het commentaar dat aan het eind van het telefoongesprek is geleverd (zie hoofdstuk 6), uit verschillen in het oordeel over prijs en gewenste frequentie, en ten slotte heel duidelijk uit het afwijkende oordeel van studenten, die het rapport voor studiedoeleinden moeten aanschaffen en bestuderen.

Het feit dat verschillende gebruikers iets anders zoeken in het SCR is misschien niet het probleem van het Sociaal en Cultureel Planbureau. In de inleiding is de doelstelling van het SCR aangegeven en worden ook de belangrijkste doelgroepen genoemd. Volgens de geïnterviewde lezers is het SCP met vlag en wimpel in de doelstelling geslaagd, al lopen de meningen van de verschillende doelgroepen op onderdelen uiteen. Desalniettemin kan men zich afvragen of een andere opzet niet nog beter aan de doelstelling zou kunnen beantwoorden. Een combinatie van verschillende opmerkingen van lezers zou bijvoorbeeld kunnen resulteren in een dunner SCR, meer gericht op het beleid. Een uitgebreide versie van ieder hoofdstuk, minder duur en op eenvoudige wijze uitgegeven, kan op verzoek beschikbaar zijn. Ter completering kan een SCR in elektronisch toegankelijke vorm (op floppy of CD-ROM), met een goed zoekstelsel en zeer uitgebreide tabellen en lang lopende cijferreeksen, de functie van naslagwerk vervullen.

Het is de vraag of de resultaten uit dit lezersonderzoek aanleiding geven om de opzet en inhoud van het SCR drastisch aan te pakken. Wel is het verstandig zich te blijven realiseren door hoeveel verschillende mensen en instellingen en voor hoeveel verschillende doeleinden het SCR wordt gebruikt.

BIJLAGE A BETROUWBAARHEIDSINTERVALLEN

Tabel A. Nauwkeurigheid van de uitkomsten^a
(95%-betrouwbaarheidsmarges bij gegeven aantal respondenten en percentage)

N	25		50		100		200		300		400		600	
	l	r	l	r	l	r	l	r	l	r	l	r	l	r
0 %	0	13,7	0	7,1	0	3,6	0	1,8	0	1,2	0	0,9	0	0,6
1 %			1,1	7,9	1,0	4,4	0,9	2,6	0,8	1,9	0,7	1,5	0,6	1,2
2 %			1,9	8,6	1,8	5,0	1,5	3,0	1,3	2,3	1,1	1,9	1,0	1,5
3 %			2,7	9,2	2,4	5,5	1,9	3,4	1,6	2,6	1,4	2,2	1,2	1,7
4 %	3,9	16,4	3,5	9,7	2,9	5,9	2,3	3,7	1,9	2,9	1,7	2,4	1,5	1,9
5 %			4,1	10,1	3,4	6,3	2,6	4,0	2,2	3,1	1,9	2,6	1,6	2,1
6 %			4,7	10,5	3,8	6,6	2,9	4,2	2,4	3,3	2,1	2,8	1,8	2,2
7 %			5,3	10,9	4,1	6,9	3,1	4,5	2,6	3,5	2,3	2,9	1,9	2,3
8 %	7,0	18,0	5,8	11,2	4,5	7,2	3,3	4,7	2,8	3,6	2,5	3,1	2,1	2,5
9 %			6,2	11,5	4,8	7,4	3,6	4,8	3,0	3,8	2,6	3,2	2,2	2,6
10 %	8,3	18,8	6,7	11,8	5,1	7,6	3,8	5,0	3,2	4,0	2,8	3,4	2,3	2,7
15 %	11,0	20,0	8,5	12,9	6,4	8,5	4,6	5,7	3,8	4,6	3,4	3,9	2,8	3,1
20 %	13,2	20,8	10,0	13,7	7,3	9,2	5,3	6,2	4,4	5,0	3,8	4,3	3,1	3,4
25 %	15,0	21,3	11,2	14,3	8,1	9,7	5,8	6,6	4,8	5,3	4,2	4,5	3,4	3,7
30 %	16,4	21,5	12,1	14,7	8,8	10,0	6,3	6,9	5,1	5,5	4,5	4,8	3,6	3,8
35 %	17,8	21,5	12,9	14,9	9,3	10,2	6,6	7,1	5,4	5,7	4,7	4,9	3,8	4,0
40 %	19,0	21,5	13,6	15,0	9,7	10,4	6,9	7,2	5,6	5,8	4,9	5,0	4,0	4,1
45 %	19,8	21,1	14,1	14,8	10,0	10,4	7,1	7,2	5,7	5,8	5,0	5,0	4,1	4,1
50 %	20,5	20,5	14,5	14,5	10,2	10,2	7,2	7,2	5,8	5,8	5,0	5,0	4,1	4,1

^a N = aantal respondenten; l = linkermarge; r = rechtermarge

Als de uitkomsten van een onderzoek zijn berekend op grond van een random steekproef, zijn ze niet voor 100% nauwkeurig. Wel kunnen uitspraken over de nauwkeurigheid worden gedaan. Een maatstaf hiervoor vormen de grenzen van het 95%-betrouwbaarheidsinterval: met 95% zekerheid bevat dit interval de waarde die zou zijn verkregen als de resultaten niet waren gebaseerd op een steekproef, maar op de totale populatie (of een subgroep, bijvoorbeeld de 'docenten').

De grenzen van het betrouwbaarheidsinterval liggen in het algemeen niet symmetrisch rond de gevonden waarde. Daarom is er een onderscheid gemaakt tussen de linkermarge (l) en rechtermarge (r) (onder- en bovengrens). Als men voor een bepaalde waarde de marges wil weten, kan men deze in tabel A opzoeken. In deze tabel vindt men voor verschillende absolute aantallen respondenten de marges behorend bij de percentages. Voor percentages p groter dan 50% raadplege men de rij met een percentage gelijk aan (100%-p), waarbij de linkermarge overgaat in de rechtermarge en vice versa. Ter

+

+

verduidelijking volgen hier twee voorbeelden.

1.

In tabel 3.3 staat dat 23% van de kamerleden het SCR te duur vindt. Dit percentage is gebaseerd op een absoluut aantal respondenten van 97 (afgerond op 100). 23% ligt vlak bij 25%. Hierbij hoort een linker betrouwbaarheidsmarge van 8.1 en een rechter van 9.7. Er van uitgaande dat de kamerleden een random steekproef vormen uit alle kamerleden (hetgeen overigens niet zo is) betekent dit dat de grenzen van het betrouwbaarheidsinterval na afronding liggen bij 15% ($23\% - 8.1\%$) en 33% ($23\% + 9.7\%$).

2.

In tabel 3.3 staat dat 56% van de categorie 'Den Haag' een voorkeur heeft voor het SCR als ééndelige uitgave. Dit percentage is gebaseerd op een absoluut aantal respondenten van 59 (afgerond op 50). Het percentage is groter dan 50%, dus voor het bepalen van de juiste regel in de tabel wordt het van 100% afgetrokken: ($100\% - 56\% = 44\%$). De marges worden dus opgezocht in de rij met 45%, en in de kolommen met een absoluut aantal respondenten van 50. De linker- en rechtermarge wisselen nu (14.8 en 14.1). Dit betekent dat het percentage, weer na aanname dat het hier een random steekproef betreft, met een betrouwbaarheid van 95% ligt tussen de 41% ($56\% - 14.8\%$) en 70% ($56\% + 14.1\%$).

Als uitspraken gedaan worden over alle respondenten van het lezersonderzoek (meer dan 600 personen), is het betrouwbaarheidsinterval veel smaller; de linker- en rechtermarge bedragen dan maximaal 4%.

+

+

BIJLAGE B SCHRIFTELIJKE VRAGENLIJST KOPERS (INLEGVEL)

+

+

Rijswijk, 1 september 1992

Geachte lezer,

Deze publikatie is alweer de 10e editie van het Sociaal en Cultureel Rapport (SCR). Het Sociaal en Cultureel Planbureau wil deze gebeurtenis graag aangrijpen om een onderzoek uit te voeren onder de gebruikers van het SCR.

Wij verzoeken u daarom de aan ommezijde gestelde vragen te beantwoorden en dit formulier zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 30 november 1992, in de bijgevoegde envelop aan ons op te sturen (een postzegel is niet nodig).

In tweede instantie zal een aantal van u omstreeks half december telefonisch benaderd worden om een beperkt aantal vervolgvragen te beantwoorden.

Om een duidelijk inzicht te verkrijgen in het gebruik van het SCR is het van belang dat de vragen worden beantwoord door diegene die het SCR het meest gebruikt. Wanneer dit SCR door een bibliotheek is aangeschaft (en de belangrijkste gebruiker is onbekend) dan verzoeken wij de eerste lener de vragen te beantwoorden.

Wij stellen uw medewerking bijzonder op prijs. Als aanmoediging willen wij u ons eerstvolgende cahier gratis aanbieden. Deze bijzondere publikatie is een bundel van circa 40 verschillende artikelen waarin SCP-medewerkers hun persoonlijke mening geven over onderwerpen die hun eigen beleidsterrein betreffen. U kunt deze bundel rond de feestdagen tegemoet zien.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking!

Sociaal en Cultureel Planbureau

In verband met het opsturen van de beloofde publikatie en het eventueel benaderen voor een telefonisch vervolgonderzoek, verzoeken wij u onderstaande gegevens volledig en duidelijk leesbaar in te vullen.

De naam en het adres van degene die de vragenlijst heeft ingevuld is:

Naam: Mw./dhr.*)
Instelling/bedrijf:
Functie:
Adres:
Postcode: Plaats:
Telefoon: Privé:
Zakelijk:

Datum:

*) gaarne omcirkelen wat van toepassing is.

Wilt u het van toepassing zijnde antwoord omcirkelen?

1. Het Sociaal en Cultureel Rapport 1992 is....

- 1 aangeschaft voor zakelijk gebruik
- 2 aangeschaft voor privé-gebruik
- 3 afkomstig uit een bibliotheek.

2. (*Indien aangeschaft voor zakelijk gebruik:*)

Bent u de enige gebruiker van het SCR in uw bedrijf/instelling?

- 1 ja
- 2 neen, het totaal aantal gebruikers is circa.....

3. Voor welk doel heeft u het SCR 1992 aangeschaft? (Er is slechts één antwoord mogelijk!
Indien voor meerdere doeleinden, dan het belangrijkste doel aangeven).

- 1 wetenschappelijk onderzoek
- 2 beleidsvoering
- 3 commercieel gebruik
- 4 educatieve doeleinden
- 5 ander doel, namelijk

4. Het SCR omvat verschillende hoofdstukken. Wilt u aangeven in welke u speciaal geïnteresseerd bent? (U kunt meerdere antwoorden omcirkelen)

- 03 Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
- 04 Arbeid
- 05 Sociale zekerheid
- 06 Wonen
- 07 Onderwijs
- 08 Vrije tijd, media en cultuur
- 09 Justitie en strafrechtspleging
- 10 Verdeling van inkomen
- 11 Culturele veranderingen in Nederland
- 12 Participatie en beleid

00 Niet speciaal geïnteresseerd in één der hoofdstukken.

5. Heeft u of uw bedrijf/instelling eerdere edities van het SCR aangeschaft?

- 1 ja
- 2 nee
- 3 weet niet.

+

+

BIJLAGE C BESTANDSBESCHRIJVING (MET TELEFONISCHE VRAGEN)

+

+